

Strategia de Dezvoltare Comunitară a comunei Tigheci pentru anii 2026-2030

Documentul a fost elaborat de către membrii Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică creat prin Dispoziția primarului nr. 85-n din 24 noiembrie 2025, fiind ajustat la dimensiunea de Egalitate de Gen în cadrul programului „Leadership feminin pentru o guvernare sensibilă la gen”, parte a inițiativei „EVOLVE4GE”, implementată cu sprijinul UN Women Moldova și al Guvernului Elveției.

Cuprins

<u>Lista de figuri</u>	4
<u>Lista de tabele</u>	4
<u>1. Introducere și rezumat executiv</u>	5
1.1. <u>Fișa de rezumat PSM</u>	5
1.2. <u>Contextul național și regional</u>	5
1.3. <u>Comisia și echipele PSM</u>	6
1.4. <u>Aprobarea consiliului local</u>	7
<u>2. Introducere în planificarea strategică</u>	8
2.1. <u>Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategic.</u>	8
2.2. <u>Informații generale despre comunitate</u>	8
<u>3. Profilul și analiza comunității</u>	10
3.1. <u>Caracteristici geografice și de mediu</u>	10
3.1.1. <u>Caracteristici fizico-geografice</u>	10
3.1.2. <u>Planificare spațială</u>	10
3.1.3. <u>Resurse naturale</u>	12
3.1.4. <u>Factorii de poluare a mediului</u>	12
3.2. <u>Demografie</u>	13
3.2.1. <u>Resurse Umane</u>	13
3.2.2. <u>Forța de Muncă</u>	15
3.2.3. <u>Profil migraționist</u>	15
3.3. <u>Servicii Sociale</u>	16
3.3.1. <u>Caracteristicile grupurilor vulnerabile</u>	16
3.3.2. <u>Servicii educaționale</u>	17
3.4. <u>Economia</u>	21
3.4.1. <u>Structura de afaceri a economiei locale și a domeniului de afaceri</u>	21
3.4.2. <u>Sectorul Agriculturii</u>	22
3.4.3. <u>Industria</u>	22
3.4.4. <u>Comerțul și serviciile</u>	22
3.5. <u>Infrastructura</u>	23
3.5.1. <u>Infrastructura Utilităților Publice</u>	23
3.5.2. <u>Fondul locativ</u>	26
3.6. <u>Buna guvernare și management</u>	26
3.6.1. <u>Gestionarea administrativă</u>	26
3.6.2. <u>Bugetul Local</u>	29
3.6.3. <u>Societatea civilă</u>	33
3.7. <u>Analiza SWOT</u>	33
<u>4. Strategia de dezvoltare socio-economică</u>	36
4.1. <u>Viziunea comunității</u>	36
4.2. <u>Cadrul și direcțiile strategice</u>	37
4.3. <u>Planul de Acțiune</u>	38
4.4. <u>Planul și cadrul de monitorizare și evaluare</u>	53
<u>Anexe:</u>	56

Lista de figuri

Figura 1. Fondul funciar, Tigheci %.	10
Figura 2. Fondul funciar, Tigheci %.	11
Figura 3. Evoluția numărului de nașteri și decese	14
Figura 4. Repartizarea populației ocupate pe activități economice, % 2019	22
Figura 7. Evoluția veniturilor bugetare 2021-2025, mii lei	29
Figura 8. Structura veniturilor bugetare, %	30
Figura 9. Venituri proprii, anul 2025	30
Figura 10. Structura cheltuielilor bugetare, %	31
Figura 6. Structura cadrului instituțional de monitorizare și implementare a Strategiei	54

Lista de tabele

Tabelul 1. Componenta grupului pentru planificare strategică	6
Tabelul 2. Indicatori socio-economici	8
Tabelul 3. Fondul funciar, ha	10
Tabelul 4. Structura fondului funciar după destinație și gestiune.	11
Tabelul 5. Piața funciară	12
Tabelul 6. Populația după caracteristici sociale (la început de an 2025)	13
Tabelul 7. Populația Natalitatea, mortalitatea și migrația populației, persoane la începutul anului	14
Tabelul 9. Numărul șomerilor înregistrați (la evidența ANOFM)	15
Tabelul 10. Persoane defavorizate (la început de an 2025)	16
Tabelul 11. Populația după caracteristici sociale (la început de an 2025)	16
Tabelul 12. Serviciile sociale prestate în localitate.	17
Tabelul 13. Instituțiile educaționale și de învățământ.	18
Tabelul 14. Instituții de menire social – culturală.	19
Tabelul 15. Instituțiile de sănătate prezente în localitate	20
Tabelul 16. Agenții economici după forma organizatorico-juridică.	21
Tabelul 17. Repartizarea populației ocupate pe principalele tipuri de activități economice, persoane.	22
Tabelul 18. Dotarea cu utilități.	24
Tabelul 19. Infrastructura de transport	25
Tabelul 20. Dinamica asigurării localității cu servicii edilitare	26
Tabelul 21. Consiliul local, după sexe, vârste și vechime	27
Tabelul 22. Aparatul primăriei, după sexe, vârste și vechime	27
Tabelul 23. Serviciile publice și atribuțiile lor	28
Tabelul 24. Structura și evoluția veniturilor bugetare 2021-2025, mii lei	31
Tabelul 25. Structura cheltuielilor, (mii lei)	31
Tabelul 26. Proiecte implementate, (pentru anii 2015 – 2025).	32
Tabelul 27. Sectorul asociativ (ONG-urile locale).	33

1. Introducere și rezumat executiv

1.1. Fișa de rezumat PSM

Acest document reprezintă Strategia de Dezvoltare Comunitară (în continuare SDC) a com. Tigheci pentru perioada anilor 2026-2030. Aceasta a fost elaborată cu suportul Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică (în continuare GLPS) constituit prin Dispoziția primarului, cu asistența tehnică și metodologică din partea consultanților CALM. Această Strategie a fost ajustată la dimensiunea egalității de gen în cadrul programului „Leadership feminin pentru o guvernare sensibilă la gen”, parte a inițiativei „EVOLVE4GE”, implementată cu sprijinul UN Women Moldova și al Guvernului Elveției (octombrie 2025). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea GLPS și nu reflectă în mod necesar viziunea UN Women.

Strategia a urmărit elaborarea analizei diagnostic, viziunii, obiectivelor strategice și planului de acțiuni pentru perioada 2026–2030, precum și dezvoltarea unui portofoliu de proiecte. Strategia pune în valoare punctele forte ale comunității și se bazează pe potențialul socio-uman, dezvoltarea economiei locale, serviciilor publice, instituțiilor infrastructurii sociale și de afaceri precum și pe capacitatea autorităților publice locale și structurilor societății civile privind asumarea responsabilității pentru procesul de dezvoltare locală.

Principiile care stau la baza elaborării documentului sunt: (I) promovarea unei guvernări locale eficiente și responsabile; (II) promovarea unui proces decizional participativ; (III) promovarea principiilor dezvoltării durabile la nivel local și promovarea egalității de gen.

Principalele obiective urmărite de SDC a com. Tigheci sunt: (I) determinarea viziunii și direcțiilor strategice de dezvoltare, dinamica și profunzimea dezvoltării propuse; (II) eficientizarea activității autorităților publice locale în gestionarea comunei; (III) utilizarea eficientă a resurselor financiare; (IV) promovarea comunității (aspecte unice, irepetabile, competitive); și (V) atragerea surselor externe de finanțare (buget de stat, investiții străine, donații, granturi) pentru a implementa proiectele investiționale planificate, inclusiv din prisma asigurării egalității de gen.

Beneficiari ai Strategiei sunt locuitorii com. Tigheci, autoritățile administrației publice locale, structurile societății civile, instituțiile educaționale, sectorul privat, tinerii, precum și toate persoanele interesate în dezvoltarea durabilă locală.

SDC a com. Tigheci pentru anii 2026–2030 este structurată pe cinci compartimente și include: (I) profilul comunității (inclusiv analiza SWOT); (II) cadrul general al strategiei (viziunea și direcțiile de dezvoltare); (III) etapele de implementare și monitorizarea implementării strategiei; (IV) planul de acțiuni; (V) portofoliul de proiecte prioritare.

Planul de acțiuni pentru anii 2026–2030 cuprinde totalitatea acțiunilor/măsurilor orientate spre atingerea obiectivelor strategice, cu indicarea: costului estimativ, perioadei de implementare, responsabililor pentru realizarea acțiunilor, potențialelor surse de finanțare, precum și a indicatorilor de monitorizare și a rezultatelor așteptate după implementarea fiecărei acțiuni/proiect.

1.2. Contextul național și regional

SDC pentru perioada 2026–2030 este un document, elaborat printr-un larg parteneriat, care este corelat cu cele mai importante documente strategice naționale, sectoriale și regionale:

- Strategia Națională de Dezvoltare Moldova Europeană 2030;
- Strategia Națională de Descentralizare;
- Strategia națională de sănătate ”Sănătatea 2030”;

- Strategia de alimentare cu apă și sanitație pentru anii 2014–2028;
- Strategia de Gestionare a Deșeurilor în Republica Moldova, pentru anii 2013–2027;
- Strategia Dezvoltare a educației pentru anii 2021–2030 „Educația –2030”;
- Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2022–2028;
- Strategia de Dezvoltare Regională Sud-Est 2021-2027;
- Programul regional sectorial în domeniul alimentării cu apă și canalizare din Regiunea de dezvoltare Sud;
- Programul național pentru gestionarea deșeurilor 2022-2027;
- Programul regional sectorial în domeniul drumurilor regionale și locale din Regiunea de dezvoltare Sud;
- Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030;
- Programul Sectorial în Eficiența Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Sud.

Totodată, Strategia de Dezvoltare Locală este corelată la următorul cadru legal care prevede promovarea dimensiunii de egalitate de gen la nivel de APL de nivelul I:

- Legea nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (art. 200) cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați;
- Carta Europeană a Egalității între Femei și Bărbați în Viața Locală – CEEGFBVL (Elaborată și promovată de Consiliul European al Municipaliților și Regiunilor și partenerii săi);
- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948),
- Convenția asupra drepturilor politice ale femeii (1952),
- Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966),
- Declarația și Platforma de Acțiune de la Beijing (1995);
- Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (1979)(CEDAW);
- Strategia de descentralizare, care descrie cele șapte Domenii de acțiune unul din care fiind ”Democrație, etică, drepturile omului și egalitatea de gen”;
- Strategiei naționale (HG Nr. 259 din 28-04-2017 cu privire la aprobarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, în care sunt enunțate Domeniile de intervenție: Participarea femeilor la nivel de luare a deciziilor, educație, sănătate, piața muncii, schimbări climatice, mecanismul instituțional, stereotipurile în societate și comunicarea nonviolentă, EG în sectorul de securitate și apărare, Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.

SDC a com. Tigheci pentru perioada 2026-2030 constituie documentul dezvoltării pe termen mediu pentru comunitate. În același timp este cartea de vizită a localității și a aspirațiilor de dezvoltare pentru investitori, turiști. Documentul vizează:

- Asigurarea documentului integrator de planificare a dezvoltării comunei pe termen mediu și fundamentarea Planului Urbanistic General;
- Identificarea domeniilor cheie, ale aspectelor relevante și proiectelor necesare rezolvării problemelor majore, punerii în valoare a potențialului de dezvoltare și consolidării poziției comunității la nivel raional, regional și național;
- Structurarea unui pachet de proiecte care să asigure implementarea strategiei pe baza finanțării din bugetul local, raional, național și din alte fonduri;
- Consolidarea și dezvoltarea parteneriatului local pentru dezvoltarea localității;
- Crearea premiselor pentru parteneriatele zonale/regionale/naționale și accesarea rețelilor internaționale pe teme relevante pentru dezvoltarea comunei;
- Dezvoltarea capacității instituționale a partenerilor locali;
- Conectarea la prevederile documentelor relevante cu caracter strategic și director privind dezvoltarea comunei, regiunii, la nivel național și european;
- Asigurarea condițiilor pentru fundamentarea politicilor publice, programelor și proiectelor potrivit nevoilor comunității și potențialului de dezvoltare pe termen mediu.

1.3. Comisia și echipele PSM

Prezentul document reprezintă Strategia de Dezvoltare Comunitară (SDC) a com. Tigheci pentru anii 2025-2030, elaborată într-un mod participativ, conform Manualului de utilizare Ateliere de planificare strategică în Moldova elaborat de programul USAID/ Comunitatea Mea (CM) Moldova.

Strategia de Dezvoltare Comunitară reprezintă un document de politică publică, care va ghida acțiunile Administrației Publice Locale, în următorii 5 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a localității.

Pentru elaborarea strategiei a fost creat grupul de lucru, componența căruia a fost aprobată prin Dispoziția primarului nr. 85-n din 24.11.2025, după cum urmează:

Tabelul 1. Componența grupului pentru planificare strategică

N	Nume Prenume	Ocupația
1.	Crețu Angela	Primara comunei Tigheci
2.	Bordea Mihail	Secretarul Consiliului Comunal Tigheci
3.	Matei Mariana	Contabila-șefă
4.	Crăciun Ana	Perceptoare fiscală
5.	Condur Ion	Inginer cadastral
6.	Caraghiaur Natalia	Specialistă
7.	Popa Elizaveta	Contabilă
8.	Carpenco Valentina	Asistentă socială comunitară
9.	Butnaru Cristina	Bibliotecară
10.	Ivanov Galina	Corepetitoră
11.	Catan Natalia	Președinta AO „Tighecenii de pretutindeni
12.	Arpintin Nadejda	Directoare a IET nr.2 „Foișor”
13.	Postică Galina	Educatoare IET nr.2 „Foișor”
14.	Bocearnicova Mariana	Asistentă medicală IET nr.2 „Foișor”
15.	Hariton Elena	Directoare a IET nr.1 „Clopotel”
16.	Stiopa Mariana	Educatoare IET nr.1 „Clopotel
17.	Caraja Nina	Educatoare IET nr.1 „Clopotel”
18.	Butmalai Mariana	Consilieră
19.	Craciun Raisa	Consilieră
20.	Crăciun Ion	Consilier
21.	Moroz Gheorghe	Consilier
22.	Munteanu Ion	Medic de familie OMF Tigheci
23.	Moraru Ion	Preot paroh
24.	Celarschi Cristina	Managera „Spălătoria Socială”
25.	Butuc Galina	Lucrătoare Oficiul Poștal
26.	Moroz Efimia	Contabila SRL ”Crist-Valg”

1.4. Aprobarea consiliului local

Strategia a fost aprobată prin Decizia Consiliului local nr. 0.../0... din 0....0....2026.

2. Introducere în planificarea strategică

2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategic.

Acest document a fost actualizat cu scopul de a impulsiona procesul de dezvoltare socio-economică a localității, de a stabili niște repere clare pentru conjugarea efortului comun al membrilor comunității direcționat spre îmbunătățirea calității vieții cetățenilor.

Metodologia de lucru a respectat logica elaborării unei strategii:

- 1) **Diagnosticul teritoriului**, bazat pe datele existente și realizat cu implicarea părților interesate (administrația publică, mediul de afaceri, societatea civilă) și a responsabililor pe domenii. Această analiză, ce conține o dimensiune tematică, dar și una integrată, a servit drept material de lucru în cadrul grupurilor de lucru.
- 2) **Analiza SWOT** - instrument de analiză a potențialului de dezvoltare a comunei, evidențiază punctele tari și slabe, oportunitățile și amenințările rezultate din diagnosticul teritoriului pe baza unui proces participativ al părților interesate (grupuri de lucru sectoriale, workshop-uri, focus grup-uri, dezbateri cetățenești).
- 3) Strategia conține viziunea și principalele direcții strategice de dezvoltare ale comunei. Acestea sunt măsurabile în termeni de timp, relevanță și rezultate concrete.
- 4) **Planul de acțiuni 2026– 2030** conține acțiunile concrete de întreprins pe termen scurt și mediu pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare stabilite în Strategie.

În același context, metodologia de elaborare a asigurat caracterul participativ și transparent al acestui document prin organizarea de interviuri, chestionare, workshop-uri, training-uri, grupuri de lucru sectoriale, consultări și audieri publice în fazele esențiale de elaborare, pentru exprimarea nevoilor și aspirațiilor tuturor categoriilor sociale. Au fost respectate principiile egalității și echității de gen, incluziunii și reprezentativității tuturor grupurilor din cadrul comunității (criterii de vârstă, sex, etnie, apartenență religioasă, categorii vulnerabile, etc.).

Pe baza planului de acțiuni, vor fi elaborate planuri anuale de activități la nivelul consiliului local Tigheci.

2.2. Informații generale despre comunitate

La 01.01.2025, în com. Tigheci sunt înregistrați următorii indicatori socio-economici:

Tabelul 2. Indicatori socio-economici

	Indicatori socio-economici	2025
1.	Total populație, persoane, inclusiv	1337
1.1.	Copii de vârstă preșcolară (0-6 ani)	85
1.1.1	Fete	41
1.1.2	Băieți	44
1.2	Copii de vârstă școlară	464
1.2.1	Fete	223
1.2.2	Băieți	241
1.4	Populație în vârstă aptă de muncă	1558
1.5	Persoane în etate (pensionari)	504
1.5.1	Femei	294
1.5.2	Bărbați	210
1.6	Populație plecată (migranți)	-
2.	Număr de agenți economici	13
	- persoană fizică	0
	- persoană juridică	13
3.	Număr de salariați	226
4.	Salariul mediu (estimativ)	5,5
5.	Bugetul total executat (venituri) anul 2025, mln. lei	
5.1	% Venituri proprii	%
6.	Număr total de gospodării	860
6.1	% din gospodării conectate la apeduct	0
6.2	% din gospodării conectate la canalizare	0
6.3	% din gospodării conectate la serviciul de evacuare a deșeurilor	60%
6.4	% de gospodării conectate la rețeaua de gaz	40%
7.	Lungimea drumurilor locale (total), km	22,300KM
7.1	% din drumuri locale cu acoperire rigidă (asfalt)	14 %
7.2	% din drumuri locale cu acoperire rigidă (varianta albă)	57%
7.3	% din străzi cu iluminat stradal	80,03%

3. Profilul și analiza comunității

3.1. Caracteristici geografice și de mediu

3.1.1. Caracteristici fizico-geografice

Denumirea – Comuna Tigheci

Componentă administrativă: satele Tigheci și Cuporani

Data fondării – 1436

Numărul de locuitori – 1337

Suprafața totală – 3870,80 ha

Densitatea populației 75 – 100 locuitori/1 km².

Numărul de străzi 56. Lungimea stradală 22,3 km.

Comuna Tigheci (s. Tigheci împreună cu s. Cuporani) este situată în emisfera nordică la intersecția paralelei 46.3861122131347660 latitudine nordică și meridianei 28.3763885498046880 longitudine estică, la distanțe aproximativ egale de Ecuator și de Polul Nord, în centrul zonei climatice temperate a Europei.

La scară de continent, com. Tigheci este amplasată în Sud – Estul Europei.

Localitățile Tigheci și Cuporani sunt situate în al doilea fus orar.

Amplasamentul geografic al localității la scară de țară - Sud – Vestul Republicii Moldova.

Frontiera cea mai apropiată – frontiera cu România la o distanță de 15 km.

Figura 1. Poziția geografică

Repere istorice/ Satul Tigheci a fost menționat documentar cu denumirea Chigheci pentru prima dată în iunie 1436. Sursele istorice ne vorbesc că în acest an Ilie și Ștefan Voievod întâresc moșia Ghigheci lui Pan Mihail Stîngaciu. Iar în 1462 Ștefan Voievod, când se întorcea din bătălia de la Tighina, a schimbat denumirea satului în Tigheci, care se păstrează până astăzi.

În 1473 Ștefan Cel Mare întărește moșia lui Dan Socul. În 1794 în acte apare înscrierea despre Biserica din lemn "Sf.Nicolae".

În 1803 în sat se înregistrează 198 gospodării, 990 suflete.

1813 - Logofătul Costache Ghica arendează Spătarului Ioan Sturza moșia Tigheci.

Pe parcursul istoriei localitatea Tigheci a cunoscut perioade de avânt economic și de cădere. O dezvoltare mai intensă a avut loc în epoca modernă. După reforma din 1921 a crescut numărul țăranilor înstăriți. A fost deschisă o școală primară, post de jandarmi, primărie. În sat activau 7 mori de vânt și una cu aburi. În perioada socialismului s-au construit 2 grădinițe de copii, în an .1964 a fost construită o școală medie, punct medical, casa de cultură, oficiu poștal, două magazine alimentare. Majoritatea populației activau în domeniul agriculturii, dar în special, se ocupau cu cultivarea viței-de-vie, fructelor și legumelor. În sectorul zootehnic activau două Komplexe de vite mari cornute, 2 ferme de porci, 2 ferme oi, complexul de prelucrare a nutrețurilor combinate.

Satul Cuporani a fost menționat documentar în anul 1835. A fost populat de coloniștii bulgari și găgăuzi veniți de la sud de Dunăre. Aceștia primeau de la guvernul țarist pământ și scutire de impozite pentru a valorifica pământurile din sudul Basarabiei. Către 1933 localitatea număra 252 de locuitori, majoritatea bulgari.

Personalitățile comunei sunt Scripcaru Gheorghe Simion – scriitor, Hajder Ion - primul aviator militar din sat, care a activat în anii 50 ai sec.XX, Butmalai Ion - fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova (2009-2014).

Legenda: Demult, demult, pe vremea domniei lui Ștefan cel Mare, aici nu era sat; se aflau doar trei-patru case, iar oamenii își duceau traiul greu, ca vai de ei. Turcii năvăleau adesea, îi prădau, le luau vitele și apoi plecau.

Într-una din zile s-a auzit cornul sunând. Ce să fie? Oamenii nu înțelegeau. Au alergat într-acolo și mare le-a fost mirarea când l-au văzut pe Ștefan cel Mare la marginea codrului, odihnindu-se împreună cu oștenii săi. Se vede că avuseseră o luptă aprigă. Văzând oamenii străini, domnitorul s-a ridicat în picioare și i-a întrebat:

– Cine sunteți, oameni buni?

– Suntem din valea aceasta, Chigheci!

Atunci Ștefan cel Mare a rostit:

– Valea aceasta să se numească Tigheci. Oastea mea a făcut popas la Tighina, Tighecianu și aici. Ați înțeles?

– Da, Mărite!

– Plecați și spuneți tuturor că aceasta e Valea Tigheciului.

S-au scurs sute de ani de atunci. Așezat la poalele codrilor, împrejmuit de dealuri și holde mănoase, satul a devenit mare și frumos, purtând numele de Tigheci.

3.1.2. Planificare spațială

Comuna Tigheci este amplasat pe partea stângă a văii traversate de râul Prut. Relieful este de deal, puțin fragmentat de vai largi cu versanți domoli.

Altitudinea medie a comunei Tigheci este în jur de 75–87 m deasupra nivelului mării, iar zona administrativă este situată în partea de sud-vest a Republicii Moldova, în proximitatea bazinului râului Prut (raionul Leova).

Tabelul 3. Fondul funciar, ha

Anul	Total	Intravilan, ha	Extravilan, ha
2025	3870,80	278,26	3592,54

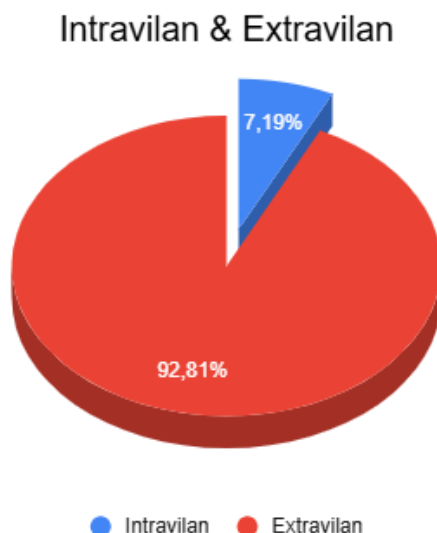
Sursa: Primăria com. Tigheci .

La data de 01.11.2025 suprafața totală a comunei Tigheci a constituit 3870,80 ha, din care ponderea extravilanului este de 92,81%, a intravilanul este de 7,19% destinat pentru construcția de locuințe, obiective sociale și alte construcții.

Intravilan - teritoriul ocupat de terenuri, amenajări și construcții ce constituie localitatea, inclusiv de terenuri prevăzute pentru extinderea ei. Limita intravilanului este stabilită prin planul urbanistic general.

Extravilan - teritoriul din afara intravilanului localității cuprins în limita teritoriului administrativ, care înglobează activități dependente sau nu de funcțiile localității conform planurilor urbanistice și planurilor de amenajare a teritoriului.

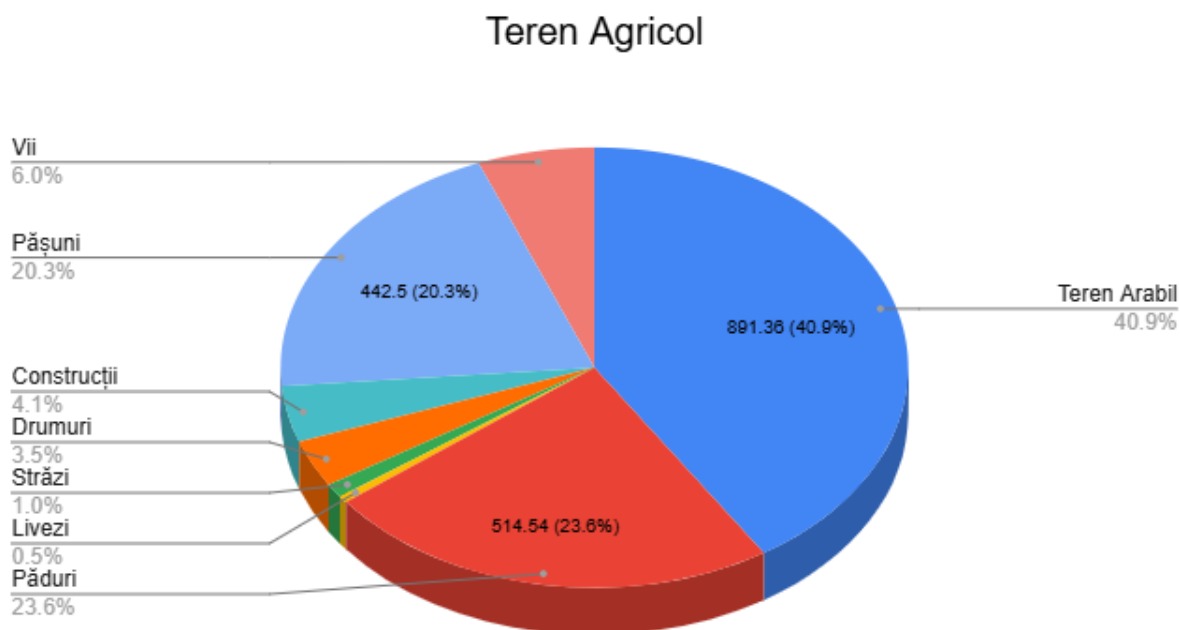
Figura 1. Fondul funciar, com. Tigheci, %.

Sursa: Primăria com. Tigheci

Terenurile cu destinație agricolă sunt terenurile arabile, plantațiile multianuale, fânețele, iamașurile, pepinierele și altele asemenea, care ocupă 2952,95 ha 76,2% din total (3870,80 ha). Suprafața terenurilor arabile este de 2178,18 ha ce constituie 56,2% din suprafața totală, livezi – 10,78 ha, 0,49% din suprafața totală, vii – 131,18 ha, 6,02% din suprafața totală, pășuni 442,50 ha, 20,31%, păduri 514,54 ha, 23,62%.

Figura 2. Fondul funciar, com. Tigheci, %.

Sursa: Primăria com. Tigheci.

Terenurile fondului silvic ocupă o suprafață de 514,54 ha, ce constituie 13,29 % din suprafața totală de 3870,80 ha. Terenurile fondului apelor ocupată de 29,04 ha, ce constituie 0,75%, Teritoriul com. Tigheci este traversat de râul „Tigheci” cu o lungime de 9 kilometri, afluent a râului „Pрут”, proprietate Administrației Publice Locale din fondul apelor constituie 3,63 ha, sau

0,09 % din suprafața totală. Suprafața terenului fondului apelor aflate în proprietate private constituie 0,5 ha sau 0,013 %

	S totală a localită ții	Terenu ri cu destina ție agricol ă	Terenuri cu destinație agricolă, din care:					Plantații forestier e (Păduri)	Terenuri sub ape (Iazuri)	Drumuri	Străzi	Const ruții și curți	Altele
			Terenuri arabile	Plantații multianuale, din care:			Pășuni						
				Total	vii	livezi							
Total terenuri	3870,80	2952,95	2178,18	141,96	131,18	10,78	442,50	514,54	29,04	75,59	22,3	89,93	4,07
Terenuri proprietate publica a statului		92,16	1,37	0	0	0	0	27,45	0	50,53	0	12,99	0
Terenurile proprietate publica a APL		623,25	43,800	0	0	0	442,5	40,53	4,13	75,59	0	7,35	0
Terenurile aflate in proprietate privata		2314,00	2134,38	141,96	131,18	10,78	0	0	0,5	0	0	1,52	0

Tabelul 4. Structura fondului funciar după titlul de proprietate.

Sursa: Primăria com. Tigheci .

Terenurile fondului apelor ocupă o suprafață de 29,04 ha, dintre care 24,2 ha sunt proprietate a statului, proprietate privată 0,5 ha, iar 4,34 ha proprietate a APL.

Tranzacții funciare. În perioada 2021-2025 conform datelor Primăriei Tigheci au avut loc o singură tranzacție de vânzare – cumpărare a activelor economice, teren pentru construcție. Tranzacția a fost efectuată cu teren amplasat în intravilan, suprafața vândută constituind 0,10 ha. Valoarea terenurilor variază în dependență de destinația terenului: agricol (60 – 150 lei / ar) sau sub construcție (400-1000 lei /ar) și amplasament: în intravilan (400-1000 lei/ar) sau extravilan (60 – 150 lei/ar).

Tabelul 5. Piața funciară

	2021	2022	2023	2024	2025
Numărul tranzacțiilor	0	1	0	0	0
Suprafața terenuri, ha	0	0,10	0	0	0
Valoarea totală, mii lei	0	?	0	0	0

Sursa: Primăria com.Tigheci

3.1.3. Resurse naturale

Cea mai importantă resursă naturală a comunității Codrii Tigheciului.

Lumea vegetală și animală. Pe teritoriul satului s-a păstrat vegetația de stepă. Cele mai mari suprafețe de pădure sunt ocupate de salcâm, stejar, salcie și plop. Lumea animală este reprezentată de iepuri, vulpi, căprioare, bursuci, mistreți, jderi, țîștari. Printre păsări predomină potârnichele, rațele și găștele sălbatice.

3.1.4. Factorii de poluare a mediului

În localitatea Tigheci, principalele surse de poluare provin din activitățile agricole, precum **eroziunea solului**, gestionarea necorespunzătoare a **deșeurilor organice din sectorul zootehnic**, procesele din **industria de prelucrare a materiei prime agricole**, precum și **utilizarea**

produselor chimice fitotehnice.

Eroziunea solului reprezintă un proces accentuat pe terenurile cultivate sau pășunate intensiv. Nerespectarea asolamentelor, suprasolicitarea solului și cultivarea repetată a acelorași suprafețe reduc fertilitatea naturală a pământului și diminuează considerabil productivitatea la hectar. Totodată, coeziunea solului scade, ceea ce îl face mai vulnerabil la eroziune. Localitatea dispune de **442,50 ha de pășuni** dar se observă că solul se deteriorează vizibil. Din cauza iernilor relativ blânde, animalele pasc pe tot parcursul anului, ceea ce împiedică solul și vegetația să se regenereze natural, lăsând suprafețe extinse de teren descoperit. Conform Cadastrului Funciar al Republicii Moldova, suprafața solurilor erodate crește anual cu aproximativ 1%.

O altă sursă semnificativă de poluare o constituie **emisiile generate de transportul rutier greu** și traficul intens de pe drumul principal care traversează localitatea.

Gunoștile neautorizate reprezintă o problemă tot mai vizibilă, poluând solul, apa și mediul înconjurător, necesitând acțiuni urgente de salubritate și gestionare corectă a deșeurilor.

Printre problemele majore de mediu identificate se numără:

- nerespectarea zonelor de protecție din jurul fântânilor;
- defrișarea perdelelor forestiere și a zonelor verzi de protecție;
- calitatea scăzută a apei potabile în unele sectoare ale localității;
- lipsa unui mecanism eficient de control privind gestionarea bazinelor acvatice.

Poluarea apelor constituie una dintre cele mai relevante provocări. Lipsa unui sistem de monitorizare a activităților agenților economici agricoli în ceea ce privește utilizarea pesticidelor, insecticidelor, îngrășămintelor chimice și organice favorizează contaminarea apelor freatice. Poluarea apei subterane este amplificată și de **stocarea improvizată a dejecțiilor animaliere** în gospodăriile individuale, precum și de utilizarea **fântânilor absorbante**. Apele de suprafață sunt afectate deversarea apelor menajere în șanțurile stradale sau de eliminarea necorespunzătoare a detergenților.

Gestionarea deșeurilor, cunoscută și ca managementul deșeurilor, se referă la educația privind colectarea, transportarea, tratarea, reciclarea și depozitarea deșeurilor. De obicei, termenul se referă la materialele rezultate din activități umane și la reducerea efectului lor asupra sănătății oamenilor, a mediului, sau aspectului unui habitat. Gestionarea deșeurilor are ca scop și economisirea unor resurse naturale prin reutilizarea părților recuperabile.

Calitatea vieții este strict condiționată și de calitatea serviciilor de gospodărie comunală, a calității mediului în care trăim. În vederea realizării obiectivelor strategice privind gestionarea deșeurilor, măsurile și acțiunile întreprinse necesită a fi corelate în conformitate cu legislația Republicii Moldova, care este bine reflectată în planurile de gestionare a deșeurilor care constituie instrumente importante pentru implementarea politicilor de mediu și atingerea obiectivelor stabilite în domeniul gestionării deșeurilor. În acest context apare necesitatea soluționării problemei în ansamblu, fiindcă lipsa de finanțe, neîndeplinirea unor măsuri de ordin gospodăresc duc la unele încălcări în gestionarea deșeurilor.

La moment, deșeurile menajere colectate de către Echipa de Salubritate din comună, sunt depozitate într-un loc coordonat cu Agenția de Mediu (groapă de deșeuri, amplasată în extravilanul localității). Din cauza inexistenței unui poligon regional/ raional de depozitare a

deșeurilor, situația creată prezintă un factor major de poluare a mediului din preajma comunei Tigheci.

Cu toate acestea, **nivelul general de poluare rămâne moderat** și nu prezintă, la moment, un pericol major pentru calitatea mediului sau atractivitatea zonei. Localitatea Tigheci se bucură de o poziționare favorabilă, într-un cadru natural deosebit, departe de aglomerația și poluarea urbană, ceea ce reprezintă un avantaj important pentru conservarea și valorificarea durabilă a mediului.

3.2. Demografie

3.2.1. Resurse Umane

La 01.01.2025 populația totală a comunei Tigheci (conform recensământului din 2024) constituia 1337 locuitori, dintre care femei - 670, 50,1% bărbați – 667, 49,8 %. Structura etnică a localității este omogenă, circa 97% din populație o constituie moldovenii/românii, iar în celelalte 3 % sunt constituite din bulgari, ucraineni, ruși, găgăuzi, țigani. Tendințele demografice sunt negative, în ultimii 5 ani populația localității s-a redus cu 138 persoane.

Structura pe vârste a populației. Conform datelor Ministerului Economiei numărul populației prezente în localitate cu vârsta de până al 15 ani constituie 852 persoane dintre care cu vârsta de 0-6 ani – 156 copii, 7-10 ani – 113 persoane și de 11-15 ani – 223 persoane; numărul populației în vârstă aptă de muncă este de 3961 persoane, pe când cei peste vârsta aptă de muncă – 942 persoane.

Tabelul 6. Populația după caracteristici sociale (la început de an 2025)

Populația satului:	Masculin:	Feminin:	Total:
Total	667	670	1337
inclusiv:			
- De vârstă preșcolară (0-6 ani)	11	9	20
Dintre aceștia frecventează grădinița	31	34	65
- 7 -18 ani (de vârstă școlară)			
Dintre aceștia elevi în clasele 1-4	31	33	64
Dintre aceștia elevi în clasele 5-9	37	31	68
Dintre aceștia elevi în clasele 10-12			
Care nu frecventează școala	0	0	0
Numărul copiilor lipsiți de îngrijire părintească	11	9	20
Persoane cu dizabilități (invalidi)	48	39	88
- Sărace (în conformitate cu Direcția de Asistență Socială)			34
- Cu mulți copii (cu 3 și mai mulți copii)			35
- Monoparentale			12
- Inclusiv cele conduse de femei			10
Numărul total de gospodării:			860
- gospodării părăsite			234

Sursa: Primăria com. Tigheci.

Dinamica populației se produce sub incidența mișcării naturale, exprimate prin sporul natural (diferența dintre nașteri și decese), și a celei migratorii caracterizată de sporul migrator (diferența dintre imigranți și emigranți). Indicele natalității populației din comuna Tigheci în anul 2025 a fost de 4 nașteri. Această valoare prezintă o scădere cu 16 unități comparativ cu anul 2021.

Tabelul 7. Populația Natalitatea, mortalitatea și migrația populației, la începutul anului

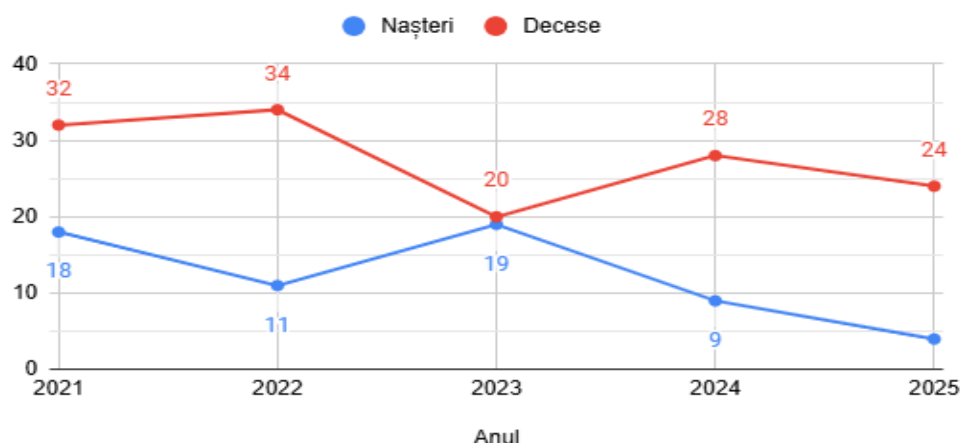
Perioada	Populația la început de an	Născuți	Decedați		Numărul persoanelor sosite, oficial	Numărul persoanelor plecate, oficial
			Total	inclusiv copii până la 1 an		
2021		20	32	0	12	6
2022	2305	11	34	0	2	3
2023	2320	19	20	0	8	8
2024	1430	9	28	0	5	6
2025	1337	4	24	0	13	3

Sursa: Primăria com. Tigheci.

Pe întreaga perioadă de referință, numărul deceselor a depășit numărul nașterilor, ceea ce a generat un spor natural negativ. În total, au fost înregistrate **138 de decese** și doar **63 de nașteri**. De asemenea, rata natalității a manifestat o tendință descendentă pe parcursul întregii perioade analizate.

Figura 3. Evoluția numărului de nașteri și decese

Nașteri & Decese

Sursa: Primăria com. Tigheci

În anul 2025 în comuna Tigheci au fost înregistrate 24 de decese. Numărul maxim anual înregistrat (34 de decese) pe parcursul perioadei de referință, a fost înregistrat în anul 2022. În perioada analizată, nivelul de mortalitate din localitate a fost fluctuant, cu ușoară scădere ca valoare absolută.

3.2.2. Forța de Muncă

Populația economic activă constituie 4035 persoane sau 67% (din care 50% femei), preponderent cu studii speciale (42%) și liceale (24%), gimnaziale (10%) și studii superioare - 15% (incomplete). Conform datelor prezentate ponderea șomerilor la nivel local este de circa 10% din populație economic activă 3% total populație. La OFM în 2015, erau înregistrați 13 șomeri, inclusiv 6 femei, la moment la OFM nu este înregistrat nici un șomer.

Tabelul 8. Numărul șomerilor înregistrați (la evidența ANOFM)

Anul	2020	2021	2022	2023	2024
Total	45	20	12	8	0
bărbați	31	12	8	6	0
femei	14	8	4	2	0

Sursa: Primăria com. Tigheci.

3.2.3. Profil migraționist

Colibași, ca și absolută majoritate a localităților Republicii Moldova, se confruntă cu un pronunțat fenomen de **emigrare**. La începutul anului 2025 populația plecată din Tigheci constituia circa 300 persoane sau 24% din populația economic activă. Direcția principală a migrației este România (19%), SUA (16%) și Marea Britanie (15%). Ponderea emigranților sezonieri constituie 71%.

Estimativ, circa 90% din tighecenii au migrat temporar, iar aproape 10% s-au stabilit deja definitiv în diferite țări (cu precădere România, SUA, Canada). Tendințele din ultimii ani ne arată că ponderea anuală a celor care migrează este în continuă creștere, mai ales în rândul tinerilor, care după finalizarea studiilor sunt tentați să plece în străinătate la studii sau la muncă. Migrația a crescut semnificativ după ce populația localității și-a perfectat cetățenia română și a dobândit acces liber în Europa.

Deși inițial cea mai atractivă pentru migranți era Italia, atunci în ultimii ani migranții preferă Anglia, Germania, Franța. Femeile sunt plecate peste hotare în proporție de 55%, iar bărbații – 45%. Femeile lucrează preponderent în Italia, Izrael, Turcia, iar bărbații în Anglia, Belgia, Germania. La moment toate persoanele migrează legal. În țările de destinație migranții nu sunt organizați, nu dispun de asociații create, ei formează comunități neformale în toate țările, cu excepția Rusiei, unde se află perioade mai scurte de timp. Migranții interni născuți în Tigheci sunt mai organizați. Anual băștinașii din Chișinău și din zonele proxime ale capitalei (peste 200 persoane) se adună la întâlniri anuale în care se discută mult despre viața localității de baștină.

3.3. Servicii Sociale

3.3.1. Caracteristicile grupurilor vulnerabile

Conform datelor primăriei Tigheci în localitate sunt 88 persoane cu dizabilități dintre care 8 **persoane cu dizabilități grave** ținuite la pat și 9 copii. Aceștia sunt ajutați de părinți sau de familie.

Tabelul 9. Persoane defavorizate (la început de an 2025)

	Total	Femei	Bărbați	Copii
Total				
Persoanele cu dizabilități	88	32	45	11
Persoanele cu dizabilități fizice	9	1	8	0
Persoanele cu dizabilități mentale	8	3	8	0
Persoanele cu dizabilități grave (care nu pot supraviețui fără ajutorul extern)	8	0	8	0
Persoanele cu dezabilități medii (capabili pentru activități fără ajutorul extern)	29	16	13	4
Persoanele cu dezabilități angajate în câmpul muncii	6	3	3	0
Persoanele cu dezabilități în etate	1	0	1	0
Persoanele în etate	108	70	38	0
inclusiv persoanele în etate singuratice	3	3	0	
Familiilor cu 3 și mai mulți copii	35			
Familiilor monoparentale și fără părinți (inclusiv cu părinți plecați la munci)	12			
inclusiv familii conduse de femei	10			
În sărăcie extremă	10			

Sursa: Primăria com Tigheci

Migrația are efecte vizibile și asupra situației bătrânilor. Conform datelor primăriei sunt 24 **bătrâni singuratici, care au copii plecați în străinătate**. Copiii migranți își ajută părinții, această categorie de persoane vulnerabile este sprijinită de biserica din localitate.

În localitate activează 2 asistenți personali, care îngrijesc de copiii și persoanele în etate. Un alt efect al migrației este creșterea numărului de divorțuri în urma plecării a unuia sau ambilor soți peste hotare. Conform datelor asistenților sociali comunitari în ultimii 3 ani au divorțat circa 17 familii din sat.

În com. Tigheci ca și în alte localități din Moldova **fenomenul copiilor rămași fără îngrijire părintească** este resimțit. Conform datelor asistenților sociali comunitari 17 copii au unul sau ambii părinți plecați, astfel 17 copii au ambii părinți plecați în străinătate, dintre care 10 fete și 7 băieți, iar 20 câte un părinte, dintre care 12 fete și 8 băieți. 17 copii din cei cu părinții plecați au perfectată custodie și 4 copii au perfectată tutela. Acești copii constituie un grup vulnerabil destul de semnificativ și este necesar ca APL, instituțiile publice, ONG-urile locale să dezvolte diverse tipuri de servicii pentru acești copii cum ar fi: servicii de meditare și pregătire a lecțiilor, consiliere și sprijin psihologic, cercuri pe interese ș.a.

Conform datelor oferite de asistenții sociali comunitari **familiile monoparentale (43 familii)** se confruntă cu multe probleme și neajunsuri. La moment nici într-o instituție socială din localitate (grădiniță, școală) nu sunt careva reduceri la taxe sau scutiri de anumite plăți. Astfel, familiile în dificultate trebuie de rând cu celelalte familii să achite costurile pentru: plata alimentației la grădiniță, plăți și taxe la liceu, plata manualelor luate în chirie. În mare parte, acestea sunt familii în care părinții nu sunt angajați sau au salarii foarte mici, unii stau în chirie, puțini din aceștia beneficiază de ajutor social. Cel mai greu se descurcă familiile cu venituri mici, care au copii la

studii în afara localității (care învață la colegii, universități, școli profesionale). Astfel, politicile interne ale acestor instituții trebuie revăzute și identificate posibilități pentru oferirea unui sprijin cât mai mare în situațiile de criză create.

3.3.2. **Servicii educaționale**

Instituții de Educație Timpurie (IET). Conform datelor primăriei sunt 65 copii de vârstă preșcolară (1,5-6 ani) dintre care 34 fete și 31 băieți, care frecventează următoarele instituții preșcolare:

Caracteristicile tehnice ale grădiniței nr.1 "Clopotel":

Anul înființării: 1982

Capacitatea proiectată: 180 locuri

Suprafață totală 1504 m²

Suprafață utilizată: 750 m²

Localizare: satul Tigheci, zona periferică.

Starea generală tehnico-edilitară a grădiniței este satisfăcătoare. Nu a fost făcută reparație capitală niciodată. Acoperișul este reparat capital, însă edificiul, fațada necesită reparație capitală și izolare termică. Aprovizionarea cu apă a grădiniței se realizează din fântână. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, prin boilere electrice. Canalizare nu este centralizată. Grădinița are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent. Veceuri sunt în interiorul clădirii, de tip closet, comune pentru copii și pentru personalul instituției. Pe terenul instituției este bloc sanitar reparat capital pentru copii și pentru personalul instituției. Grădinița nu are pante de acces pe scări.

Grădinița N.1 "Clopotel" are înmatriculați 25 copii, dintre care 23 fete și 14 băieți. Analizând starea generală a familiilor, s-a constatat că ?? dintre copii sunt din familii cu 3 și mai mulți copii, 4 din numărul total de copii au un părinte la munca peste hotare, 2 copii sânt din familii monoparentale, cu ambii părinți plecați peste hotare nu este nici unul.

Caracteristicile tehnice ale grădiniței nr.2 "Foișor":

Anul înființării: 1986

Capacitatea proiectată: 100 locuri

Suprafață totală 518,4 m²

Suprafață utilizată: 460 m²

Localizare: satul Tighecii, zona periferică.

Starea generală tehnico-edilitară a grădiniței este una bună. Nu a fost făcută reparație capitală niciodată. Acoperișul este în stare bună, recent au fost schimbate geamurile și ușile. Clădire este termoizolată. Aprovizionarea cu apă a grădiniței se realizează din fântână. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, prin boilere electrice. Canalizare nu este centralizată. Grădinița are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent. Veceuri sunt în interiorul clădirii, de tip closet, comune pentru copii și pentru personalul instituției. Grădinița nu are pante de acces pe scări.

La Grădinița nr. 2 „Foișor” sunt înscriși 40 de copii, dintre care 23 fete și 17 băieți. Din total, 17 copii provin din familii cu trei și mai mulți copii, 4 copii cresc în familii monoparentale conduse de tați, 1 copil are ambii părinți plecați peste hotare, iar 7 copii provin din familii în care un părinte se află la muncă peste hotare. La grădiniță activează 10 persoane dintre care 1- bărbat și 9- femei: educatoare, ajutor de educator, bucătăreasă etc.

Printre problemele majore ale grădinițelor pot fi enumerate:

- Lipsa unui teren sportiv îngrădit, dotat cu echipamente în corespundere cu SMDIET pentru desfășurarea activităților fizice și sportive, adecvat atât pentru băieți, cât și pentru fete, ceea ce limitează dezvoltarea armonioasă a copiilor și promovarea unui stil de viață sănătos;
- Inexistența spațiilor de agrement și odihnă pentru copii (zone de relaxare în aer liber și interioare), ceea ce reduce posibilitatea desfășurării unor activități recreative, de cooperare și de socializare în condiții prietenoase și sigure), atât pentru băieți, cât și pentru fete;
- Lipsa unui spațiu dedicat activităților relaxante și creative, dotat cu resurse educaționale moderne, ceea ce limitează posibilitatea copiilor de a se relaxa, de a-și dezvolta imaginația și de a exersa jocul rol în care copiii să înțeleagă din contextul activităților egalitatea de gen de la o vârstă timpurie;
- Sala de sport insuficient dotată cu echipament și inventar necesar desfășurării activităților fizice, ceea ce afectează calitatea activităților de cultură fizică și de mișcare;
- Lipsa echipamentului necesar pentru desfășurarea ședințelor metodice și părintești, inclusiv activități cu implicarea taților, ceea ce duce la grad scăzut de modernizare a spațiilor și desfășurarea interactivă a ședințelor metodice;
- Lipsa unui spațiu dedicat tradițiilor locale și valorilor naționale reduce șansele copiilor de a cunoaște valorile culturale moldovenești și de a se implica activ în activități cultural-artistice organizate împreună cu comunitatea.”
- Renovarea și dotarea Centrului de resurse pentru cadre didactice și părinți.
- Necesitatea dotării cu mai multe jucării moderne care au ca scop dezvoltarea logicii copiilor, a integrității percepției.

Tabelul 12. Instituțiile educaționale și de învățământ.

Instituția	Anul înființării	angajați / profesori (educatori)		Capacitate totală	Beneficiari reali fete /băieți	S totală (m²)	Suprafața efectiv utilizată de instituție (m²)	Limba de predare
		Număr F/B	vârsta medie					
Gimnaziul Tigheci		16 F 13 B 3	45	360	132 F 64 B 68	2446.9	2446.9	română
Grădinița creșă N1	1986	13 F 8 B 5	55	120	25 F 11 B 14	1111.1	1020	română
Grădinița creșă N2	1986	F 9 B 1	45	100	40 F 23 B 17	418.5	556.8	română

Sursa: Primăria com. Tigheci.

ÎPG Gimnaziul Tigheci

Anul înființării: 1964

Capacitatea proiectată: 360 locuri

Suprafață totală: 1913m2

Suprafața utilizată: 694,4 m2

Localizare: satul Tigheci, Centru

Starea generală tehnico-edilitară a instituției este satisfăcătoare. Nu a fost făcută reparație capitală niciodată. Acoperișul este în stare bună, însă edificiul necesită reparație capitală.

Aprovizionarea cu apă a școlii se realizează din fântână. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, prin boilere electrice. Nu este canalizare centralizată. Gimnaziu are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent.

Wc-urile sunt în interiorul clădirii, de tip ECOSAN, separate pentru elevi fete/băieți și pentru personalul instituției. Clădirea gimnaziului este cu un nivel și are pantă de acces pe scări.

Gimnaziul are o capacitate de 360 de elevi, iar în prezent sunt încadrați în procesul educațional 132 de elevi, dintre care 64 de fete și 68 de băieți. Instituția dispune de cantină, sală de sport interioară și teren de sport în aer liber. Sală festivă nu există.

Colectivul instituției este format din 25 de angajați, dintre care: 16 cadre didactice (13 femei și 3 bărbați) și 9 muncitori auxiliari (6 femei și 3 bărbați).

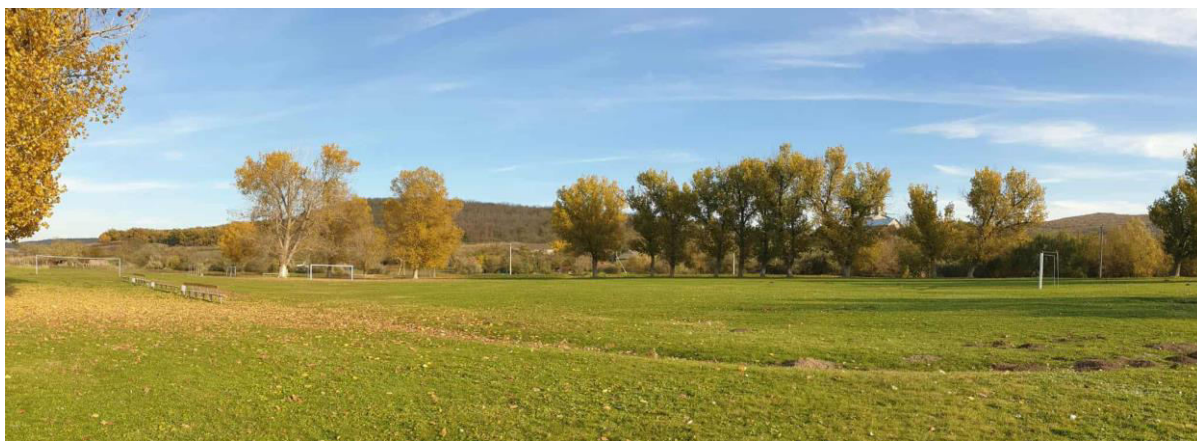
Instituția a fost dotată cu mobilier modern în cabinetul de fizică pentru desfășurarea orelor practice și de laborator, două panouri interactive și acces la internet. În cadrul proiectului „*Fotbal în școală*” a fost oferit echipament sportiv pentru elevi.

Principalele probleme ale acestor instituții sunt:

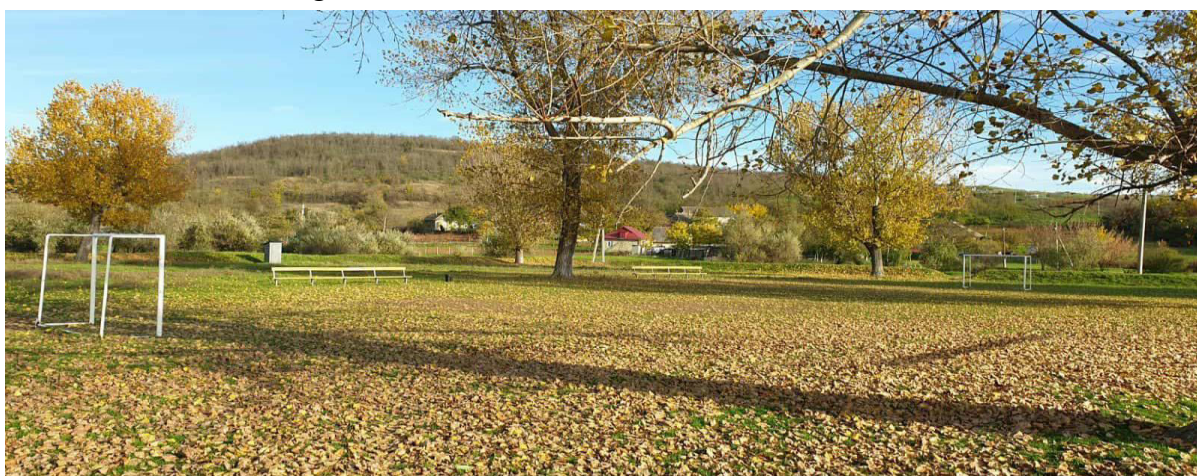
- Dotarea slabă a sălii sportive cu echipamentul necesar și lipsa formelor pentru echipele sportive de baschet, volei.
- Lipsa costumelor naționale pentru organizarea activităților culturale.
- Cunoștințe reduse a managerilor instituțiilor educaționale în scrierea proiectelor și atragerea de fonduri pentru dezvoltarea instituțională și îmbunătățirea condițiilor de funcționare, inclusiv în elaborarea și implementarea proiectelor pe dimensiunea de egalitate de gen.
- Lipsa unei săli de sport pentru petrecerea competițiilor sportive și orelor de educație fizică.
- Termoizolarea clădirii
- Lipsa pantelor de acces
- Lipsa unei săli festive
- Dotarea sălilor de clasă cu panouri digitale
- Lipsa unui spațiu pentru recreerea elevilor
- Dotarea bibliotecii gimnaziale cu echipament digital
- Dotarea cabinetului de chimie

Accesul la serviciile cultural-sportive, informaționale și de agrement este asigurat pentru toate categoriile de cetățeni, inclusiv din grupurile vulnerabile. Infrastructura serviciilor cultural-sportive din comuna Tigheci constă din:

- Scuarul Casei de cultură cu iluminare.
- Casa de cultură cu 450 locuri renovată parțial (sala de spectacole și scările din fața clădirii) cadrul programului satul European ediția II, 2024
- Stadion multifuncțional (teren fotbal, minifotbal, volei, gimnastică) dotat cu scaune și urne de către localnici în programul de bugetare participativă 2024;
- 3 Terenuri de joacă pentru copii, 2 în s. Tigheci situate în centru și partea de sus a satului și 1 în Cuporani;
- Bibliotecă publică cu serviciul Novateca;
- Activitatea Ansamblului Folcloric ”Codreanca”;

Sursa: Primăria com. Tigheci.

Tabelul 13. Instituții de menire social – culturală.

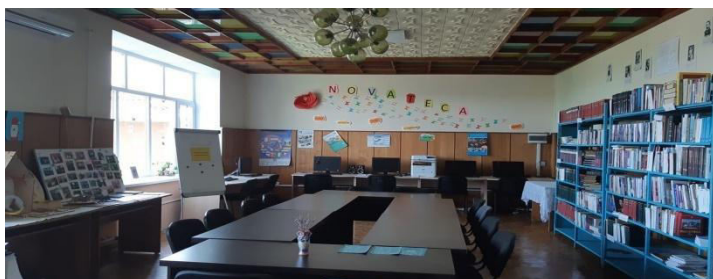
Instituția	Anul înființării	Capacitatea totală / Beneficiarii reali (nr. de copii)	Suprafața totală / suprafața efectiv utilizată de instituție (m ²)
Casa de Cultură	1985	450/	935,4/1346
Biblioteca Publică	1956	30/	75

Edificiul casei de cultură a fost construită după un proiect tip și a fost înființată în anul 1983, cu suprafața de 935,4 m². Instituția dispune de o sală de spectacol de 450 locuri, 5 birouri pentru activitatea colectivelor de artiști amatori, sală pentru biblioteca publică, centru de tineret. Casa de Cultură are 4 angajați (3 femei și 1 bărbat) printre care: corepetitor adulți, corepetitor copii, acompaniator, îngrijitoare. Obiectivele instituției sunt: organizarea și desfășurarea acțiunilor cultural artistice, descoperirea noilor talente, promovarea, valorificarea tradițiilor, obiceiurilor naționale și a portului popular. La Casa de Cultură activează colectivul artistic de amatori cu titlul model „Codreanca”. Ansamblul este format din maturi cu vârsta de la 17ani, până la 70ani. Aproximativ 15 persoane (10 femei și 5 bărbați) Colectivul artistic participă la turnee, festivaluri, concursuri de importanță locală și națională.

Sursa: Primăria com. Tigheci.

Biblioteca Publică Tigheci, fondată în anul 1956, își continuă misiunea culturală și informațională și își desfășoară activitatea în incinta Casei de Cultură, ocupând un spațiu de 75 m², adaptându-se permanent la evoluția societății și la nevoile comunității. Ca parte a programului Național Novateca, biblioteca a fost dotată cu trei calculatoare și o imprimantă, iar în cadrul proiectului „Biblioteca modernă”, implementat în 2018 cu suportul Corpului Păcii în Moldova, s-au adăugat încă două calculatoare și un laptop, astfel facilitând accesul utilizatorilor la informație, educație digitală și servicii moderne. Cu un fond de carte de 10.540 de volume, biblioteca oferă resurse variate pentru cititorii de toate vârstele. Pe lângă accesul la colecții, instituția desfășoară diverse activități comunitare, ore de lectură, club de engleză pentru copii, club de robotică „Code Kids”, ateliere creative și jocuri de societate. Utilizatorii mai beneficiază și de servicii de referință, servicii electronice, acces gratuit la internet și Wi-Fi, precum și de activități educaționale, culturale și de socializare. Prin aceste activități, biblioteca contribuie la dezvoltarea competențelor digitale, socializarea copiilor și tinerilor, precum și la consolidarea spiritului comunitar. Biblioteca are un rol esențial în dezvoltarea comunității, care nu doar oferă acces la resursele educaționale, dar și este un spațiu activ de dezvoltare și învățare. Cu toate acestea, condițiile din bibliotecă, pardoseala învechită, rafturile vechi și modul în care sunt depozitate și păstrate cărțile nu corespund cerințelor actuale, nu este adaptată la nevoile cititorilor și activităților desfășurate aici. Lipsa unor dotări conform cerințelor, a mobilierului ergonomic și a echipamentului necesar îngreunează desfășurarea eficientă a unor activități și evenimente. Sursa: Primăria com. Tigheci.

Sursa: Primăria com. Tigheci.

În prezent, localitatea nu dispune de cinematograf, școală de muzică sau cercuri dedicate artelor plastice și teatrului, ceea ce limitează semnificativ posibilitățile de recreere atât în zilele obișnuite, cât și în cele de odihnă. În ultimul timp, au fost realizate câteva îmbunătățiri importante, precum renovarea terenului de sport și modernizarea

parțială a Casei de Cultură — investiții care au oferit comunității un nou impuls în direcția revitalizării vieții socio-culturale.

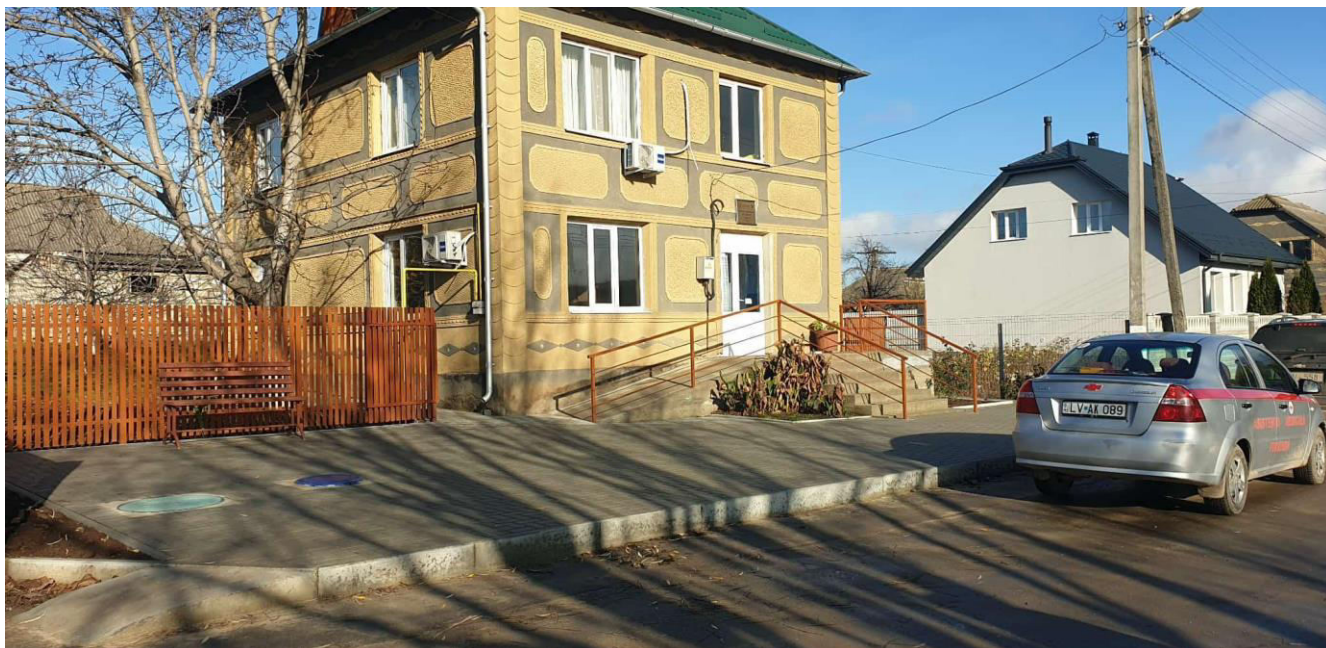
Pentru a continua acest proces, este necesară dezvoltarea infrastructurii culturale și sportive, extinderea activităților pentru toate categoriile de vârstă, formarea formațiunilor artistice locale și atragerea tinerilor specialiști în domeniul culturii. Un pas esențial îl reprezintă și crearea unui Centru de Meșteșuguri, unde tinerii din sat își pot dezvolta abilitățile, pot promova tradițiile locale și pot contribui la dinamizarea comunității.

Tabelul 14. Instituțiile de sănătate prezente în localitate

Instituția	Beneficiarii	Serviciile prestate	Personalul angajat
OMF Tigheci	1337	De sănătate	6 4 F/ 2B

Punctul medical din satul Tigheci oferă servicii medicale primare locuitorilor din Tigheci și Cuporani: consultații, îngrijiri de sănătate, tratamente și monitorizare. Pentru situații urgente, comunitatea este deservită de echipele de intervenție ale SAMU Leova, care asigură asistență medicală pre-spitalicească la nevoie.

În prezent, instituția este dotată cu instrumentar medical de bază și beneficiază de un cadru formată din medic de familie, 3 asistenți medicali, infermieră și șofer total 6 angajați dintre care 2 bărbați și 4 femei. Totuși, pentru a garanta servicii medicale moderne și de calitate, este necesară o reparație capitală a sediului, inclusiv modernizarea sistemului de încălzire, la moment sediul este dotat cu boilere doar pentru 2 birouri și dotarea cu aparatură medicală modernă. Astfel, vom putea asigura condiții decente de tratament și îngrijire pentru cei aproape 1337 de locuitori ai comunei, oferind siguranță și demnitate fiecărei persoane.

Sursa: Primăria com Tigheci

3.4. Economia

3.4.1. *Structura de afaceri a economiei locale și a domeniului de afaceri*

Comuna Tigheci are preponderent agrară. Agricultură este ramura economică de bază, fiind specializată preponderent în cultivarea viței de vie și culturilor agricole.

Tabelul 15. Agenții economici după forma organizatorico-juridică.

Agenți economici	2021	2022	2023	2024	2025
Total:					
Întreprinderi cu drept de persoane fizice, inclusiv:					7
- întreprinderi individuale					5
- gospodării țărănești					2
- patentă					0
Întreprinderi cu drept de persoane juridice, inclusiv:					6
- societăți pe acțiuni					0
- societăți cu răspundere limitată					4
- cooperative					1
- întreprinderi de stat					0
- întreprinderi municipale					0
- Cooperativă de Întreprinzător					1
- asociații de gospodării țărănești					0

Sursa: Primăria com. Tigheci

După forma organizatorico - juridică în localitate sunt înregistrate 2 întreprinderi cu drept de persoane fizice (Gospodării Țărănești). Comerțul este realizat în 4 unități de comerț cu produse alimentare sau industriale și 1 unități de alimentație publică.

Circa 172 de persoane sunt angajate în economia reală. Iar 81 angajați sunt ocupați în administrația publică, instituțiile de învățământ, sănătate și asistența socială.

Tabelul 16. Repartizarea populației ocupate pe principalele tipuri de activități economice, persoane.

Anul	2021	2022	2023	2024	2025
Total					226
Agricultură					114
Comerț					12
Administrație publică					23
Învățământ, educație					51
Sănătate și asistență socială					16
Servicii publice					10

Sursa: Primăria com. Tigheci.

3.4.2. *Sectorul Agriculturii*

În localitate sunt înregistrate două gospodării țărănești (GT), care dețin, în general, suprafețe mici de terenuri agricole, cuprinse între 1 și 7 hectare. Activitatea acestora este orientată spre o agricultură de subzistență, cu producție destinată atât consumului propriu, cât și vânzării pe piață.

Una dintre gospodării se ocupă cu cultivarea plantelor agricole pe o suprafață de 7 hectare, iar cealaltă practică apicultura, oferind totodată servicii de apiterapie în cadrul unei Case de Apiterapie special amenajate.

Sursa: Primăria com Tigheci

3.4.3. *Industria*

La nivelul comunei Tigheci, activitățile industriale sunt limitate, însă acoperă câteva domenii esențiale pentru dezvoltarea economică locală.

Principalele genuri de activitate industrială desfășurate de agenții economici din comună sunt:

- Producerea și comercializarea semințelor, materialului săditor și a materialului semincer;
- Importul, fabricarea, depozitarea și comercializarea en-gross a substanțelor și materialelor chimice, inclusiv articole și produse chimice de menaj;
- Prelucrarea strugurilor și producerea vinurilor;
- Colectarea și depozitarea cerealelor;

Agenți economici relevanți pentru sector:

- „Glia” C.A.P. gestionează 2350 ha de teren, din care 2190 ha sunt în arendă și 160 ha teren propriu, cultivând în special culturi cerealiere;
- SRL „Fautor” desfășoară activități de prelucrare a strugurilor și este un actor important în dezvoltarea filierei vitivinicole locale;
- SRL „Crist-Valg” operează un punct de colectare a cerealelor pe teritoriul localității, contribuind la valorificarea producției agricole.

Cea mai dezvoltată ramură industrială din comună este industria vitivinicolă, respectiv creșterea și prelucrarea strugurilor, care reprezintă sectorul cu cea mai mare valoare economică adăugată.

Dacă să ne referim la probleme și provocări ale sectorului industrial, putem enumera următoarele:

- În pofida existenței bazinelor acvatice locale, industria piscicolă nu este dezvoltată, ceea ce limitează diversificarea activităților economice;
- Producătorii agricoli nu dispun de capacități locale de prelucrare și ambalare a legumelor și fructelor, ceea ce reduce competitivitatea produselor și valoarea adăugată reținută în comunitate;
- O mare parte a producției agricole primare rămâne necompetitivă din cauza lipsei infrastructurii de procesare, depozitare și sortare;
- Activitățile industriale sunt puține ca număr și insuficient diversificate, ceea ce limitează crearea de locuri de muncă și dezvoltarea economică locală.

3.4.4. Comerțul și serviciile

Sectorul de comerț și servicii din comuna Tigheci este modest, dar reprezintă un pilon important pentru viața economică locală. În prezent, în localitate activează 4 unități comerciale de tip magazine mixte, o farmacie și o sală de ceremonii care deservește atât comunitatea locală, cât și localitățile din apropiere.

O activitate economică tradițională pentru locuitorii comunei rămâne agricultura la scară mică, în special creșterea legumelor în sere, pentru consum personal, precum și creșterea animalelor — în sat fiind înregistrate peste 636 de capete de ovine și caprine, 26 tasuri, 23 vaci mulgătoare, 12 cai, 6 magari. Totodată, producătorii individuali continuă să contribuie la oferta locală de produse agricole și alimentare.

Un rol important în economia locală îl are SRL “Fautor”, unul dintre cei mai cunoscuți agenți economici din zonă, care oferă locuri de muncă pentru locuitorii din Tigheci, (63 angajați) inclusiv femei și bărbați angajați în activități de producere și prelucrare vitivinicolă.

În ciuda potențialului, mediul antreprenorial din Tigheci se confruntă cu o serie de dificultăți majore:

- Puterea redusă de cumpărare a populației, care limitează dezvoltarea comerțului local.
- Acces dificil la finanțare, atât din cauza garanțiilor necesare, cât și a condițiilor de creditare nefavorabile.
- Piață locală mică și posibilități reduse de a accesa piețe externe pentru micii producători.
- Insuficiență de forță de muncă calificată, în special tineri specialiști care să se implice în activități economice și servicii moderne.
- Infrastructură tehnică imperfectă, în special în ceea ce privește stabilitatea furnizării energiei electrice, aspect important pentru orice activitate comercială sau de producere.
- Lipsa spațiilor și terenurilor disponibile pentru extinderea afacerilor sau pentru dezvoltarea unor noi servicii.

Amplasată în Regiunea de Dezvoltare Sud, comuna Tigheci dispune de un potențial turistic semnificativ, datorat resurselor naturale variate – păduri, zone colinare, izvoare, locuri peisagistice deosebite: Fântâna lui Badea, Dealul Țepoia sau împrejurimile Codrilor Tigheciului – precum și a unor obiective cu valoare cultural-naturală precum, biserica, muzeul satului, moara de vânt. Aceste locuri pot deveni atracții importante pentru turiștii interesați de natură, drumeții și experiențe rurale autentice.

În ultimii ani, au fost făcuți câțiva pași pentru dezvoltarea turismului local. Grație implementării proiectului pilot „O colină – o mie de destinații”, inițiat de GAL *Colinele Tigheciului*, comuna

Tigheci beneficiază în prezent de un panou modern de informare turistică. Acesta funcționează ca o hartă detaliată, care indică toate punctele turistice din localitate, facilitând orientarea vizitatorilor și accesul către principalele obiective. Proiectul a fost realizat în cadrul programului „**Improving local governance through inclusive development approaches**”, susținut de *Action Against Hunger South Caucasus* și *Austrian Development Cooperation (ADC)*. Această intervenție a contribuit la creșterea vizibilității zonei și la promovarea patrimoniului natural al comunei.

Cu toate acestea, potențialul turistic rămâne încă insuficient valorificat. Drumurile de acces către punctele de interes necesită renovare și modernizare pentru a putea integra localitatea într-un circuit turistic complet. Lipsesc zonele de agrement amenajate pentru turiștii care tranzitează comuna, iar sistemele de informare turistică necesită extindere (panouri suplimentare, trasee marcate, ghidaj digital). La fel, primăria a elaborat și înregistrat heraldica localității (Stema, Drapel).

Capacitățile locale în domeniul turismului sunt limitate – nu există un specialist responsabil de promovarea sectorului, tinerii sunt slab implicați, iar oportunitățile de instruire sau schimb de experiență cu alte comunități sunt puține. Relațiile economice și colaborările intercomunitare sunt, de asemenea, slab dezvoltate, ceea ce diminuează potențialul de creștere al turismului rural.

Pentru a continua valorificarea acestui potențial este necesar de dezvoltat și diversificat și mai mult serviciile turistice, inclusiv prin:

- Deschiderea unităților de cazare și alimentație publică (agro-pensiuni),
- Integrarea potențialului local (vestigii arheologice, muzeul satului, biserica, fabrica de vin „Fautor”) în circuitul turistic regional al patrimoniului turistic,
- Renovarea drumurilor de acces către locurile pitorești din localitate, precum Fântâna lui Badea, Dealul Țepoia și alte zone naturale, cu includerea acestora în circuitul turistic.
- Restabilirea „morii de vânt” din sat,
- Renovarea conacului boieresc „Buiuciu”
- Consolidarea cooperării cu satele vecine și crearea unui Cluster turistic regional.

În perspectiva relansării activității economice locale, următoarele afaceri dispun de **potențial de dezvoltare**:

- Lansarea activității centrului de procesare a producției, care va permite producătorilor agricoli să-și conserveze producția,
- Dezvoltarea sistemelor de irigație a terenurilor agricole,
- Atelier de colectare/ prelucrare a laptelui (de oi și capre),
- Lansarea unei unități de prelucrare a resurselor regenerabile (fabrică de peleți),
- Lansarea unei unități de producere a elementelor de ambalaj a producției agricole și apicole .

3.5. Infrastructura

3.5.1. **Infrastructura Utilităților Publice**

Localitatea Tigheci este situată la aproximativ 100 km de capitala Republicii Moldova, beneficiind, astfel, de conexiune accesibilă cu aeroportul și rețeaua feroviară națională. De asemenea, satul se află la circa 30 km de punctul de trecere a frontierei Leova–Bumbăta, fapt ce îi oferă un potențial suplimentar pentru dezvoltarea relațiilor economice și turistice.

Lungimea totală a rețelei rutiere din localitate este de 22,33 km. Drumul național R46 traversează satul pe o distanță de 7,5 km și dispune de acoperire rigidă. În schimb, drumurile și străzile locale aflate în proprietatea administrației publice locale se află într-o stare precară, situație frecvent întâlnită în majoritatea localităților rurale. O parte dintre acestea au acoperire asfaltică, iar altele sunt în variantă albă.

Anual, din bugetul local sunt alocate resurse pentru întreținerea și îmbunătățirea infrastructurii rutiere. Cu toate acestea, starea drumurilor este puternic afectată de ploi abundente, circulația vehiculelor de mare tonaj și alunecările de teren. În plus, majoritatea străzilor nu dispun de sisteme de scurgere a apelor pluviale, ceea ce accelerează deteriorarea lor.

În localitate sunt înregistrate în total 790 de case locuibile. Dintre acestea, aproximativ 234 sunt gospodării libere, adică locuințe în care nu mai locuiește nimeni permanent — fie deoarece proprietarii sunt plecați peste hotare, fie pentru că imobilele sunt neutilizate sau întreținute doar ocazional. De asemenea, în localitate se atestă 23 de gospodării demolate, ceea ce reflectă atât declinul demografic din ultimii ani, cât și procesul de degradare a fondului locativ vechi.

Aproximativ 40% din gospodării sunt conectate la sistemul de alimentare centralizat **cu gaze naturale**, pentru **rețeaua de apeduct** pe parcursul anului 2024 și 2025 s-a implementat proiectul „Construcția apeductelor magistrale Iargara - Borogani, Iargara - Tigheci și a rețelelor de apeducte interioare în localitățile: Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din raionul Leova” finanțat Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, la moment suntem la etapa de recepție a lucrărilor. La nivel local sunt peste 680 de fântâni de mină utilizate ca sursă de apă potabilă. În localitate rețeaua de **canalizare** lipsește, însă există Studiu de fezabilitate. Instalații producătoare de energie din surse regenerabile, avem instalate pe acoperișul casei de cultură CEF 12 kw din 2023 care deservește toată casa de cultură, deasemenea este inițiată construcția altor instalații pe alte 2 instituții publice.

Tabelul 17. Dotarea cu utilități.

Utilități	Existența în localitate	% din totalul gospodăriilor/ localității
Sistem de iluminare stradală	18580m	80,03
Sistem de canalizare în localitate	0	0
Sistem integrat de management al deșeurilor	510 gospodării	60
Conectare la rețeaua de gaze naturale	336 gospodării	40
Conectare la rețeaua telefonică	585 gospodării	68
Rețele electrice Union Fenosa	860 gospodării	100

Sursa: Primăria com.Tigheci.

Comuna Tigheci nu deține un sistem de canalizare centralizat al apelor uzate de la locuințe și obiectele social-administrative. Circa 50% din gospodăriile casnice au amenajate blocuri sanitare în interior. În prezent, sediile instituțiilor publice/gospodăriile parțial sunt dotate cu sistem de canalizare local sau improvizat.

La nivel local sunt aproximativ 680 de fântâni de mină utilizate ca sursă de apă potabilă. În localitate rețeaua de canalizare lipsește, însă este elaborat Studiu de fezabilitate pentru construcția acestor rețele.

Sistemul de alimentare cu gaze naturale din com. Tigheci asigură cu gaz natural 336 de gospodării (40%), inclusiv și instituțiile administrative din localitate.

Instalații producătoare de energie din surse regenerabile avem instalate pe acoperișul casei de cultură CEF 12 kw din 2023 care deservește toată casa de cultură. Deasemenea este inițiată construcția altor instalații pe alte 2 instituții publice.

Serviciul de evacuare a deșeurilor menajere. În prezent, datorită proiectelor implementate anterior, au fost procurate tomberoane gri care au fost distribuite gratuit gospodăriilor din localitate. Totodată, comuna dispune de un tractor multifuncțional care asigură evacuarea deșeurilor o dată pe săptămână.

În total, **507 gospodării și 9 instituții publice** sunt deservite în cadrul serviciului de colectare a deșeurilor menajere. De asemenea, pe teritoriul localității sunt instalate **trei containere pentru colectarea plasticului**, amplasate în puncte accesibile pentru întreaga comunitate.

Pentru îmbunătățirea managementului deșeurilor, în anul 2025 comuna Tigheci a făcut parte din proiectul „**Întreprinderi și comune puternice**”, desfășurat în cadrul Programului de Management al Deșeurilor Solide *EU4Moldova – Comunități Locale*, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA) și Solidarity Fund PL în Moldova.

Proiectul a avut ca obiectiv crearea unui serviciu integrat de gestionare a deșeurilor în cadrul parteneriatului **Băiuș – Iargara – Sărata Nouă – Tigheci**, cu delegarea serviciului către un operator comun situat în localitatea Iargara.

Grație acestui proiect, serviciul de salubritate a fost dotat cu tehnică și echipamente necesare, inclusiv autospecială, autovehicule de lucru și utilaje pentru compactarea plasticului. De asemenea, fiecare gospodărie va fi echipată cu **containere galbene** pentru colectarea separată a hârtiei, plasticului și metalului, precum și cu **pubele speciale** verzi repartizate pe la agenții economici din localitate pentru colectarea separată a sticlei.

Sursa: Primăria com Tigheci

Iluminatul stradal este asigurat în proporție de 80% din toată rețeaua rutieră a com. Tigheci.

Tabelul 18. Infrastructura de transport

	Km, Nr.
Drumuri publice, km	29,73
de importanța națională,	7,5
inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă	7,54
de importanța locală	22,33
inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă	3,160
Linii de cale ferată, km	7,9
Stații de așteptare	3

Sursa: Primăria com Tigheci.

Rețeaua drumurilor. Lungimea drumurilor publice este de 29,73 km. Lungimea drumurilor de pe teritoriul localității de importanță locală constituie 22,33 km. Drumurile de importanță

națională constituie 7,5 km, inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă. Actualmente, rețeaua infrastructurii de transport rutier în localitate este planificată pe întreg teritoriul satului. Astfel, localitățile Tigheci și Cuporani sunt plasate pe drumul R46 la 7 km de la drumul raional R47 și la 15 km de la drumul R34.

Localitatea este acoperită de serviciile **de telefonie fixă și mobilă, inclusiv conexiune Internet** a tuturor operatorilor de rețea: Moldtelecom, Orange, Unite, Moldcell sau operatori privați.

3.5.2. **Fondul locativ**

Locuința este un criteriu important în determinarea nivelului de trai al populației. Fondul locativ existent la 01.01.2025 era constituit din 860 case. Pe parcursul anului 2018-2025 au fost date în exploatare 8 case.

Tabelul 19. Dinamica asigurării localității cu servicii edilitare

Servicii edilitare	2023	2024	2025
Nr. apartamente/gospodării			860
Înzestrate cu apeduct	-	-	-
Înzestrate cu canalizare	-	-	-
Asigurate cu gaze naturale	329	329	336
Conectate la rețeaua telefonică			585
Conectate la rețeaua electrică			860
Conectate la rețeaua de încălzire	-	-	-
Nr. caselor noi date în exploatare	-	-	8

Sursa: Primăria com. Tigheci

Deși 67% dintre gospodării sunt deja conectate la rețeaua centralizată de apeduct, realizată în urma proiectelor de dezvoltare rurală ale comunei Tigheci din perioada 2023–2025, sistemul urmează să fie pus în funcțiune

3.6. **Buna guvernare și management**

3.6.1. **Gestionarea administrativă**

Conform Legii privind administrația publică locală nr. 436–XVI din 28.12.2006 autoritățile administrației publice locale ale comunei Tigheci sunt reprezentate prin Consiliul Local și Primar, asistat de specialiștii locali din Primărie. Activitatea autorităților administrației publice locale este bazată pe legislația în vigoare și propriile Regulamente de organizare și funcționare.

Consiliul local Tigheci este organul deliberativ suprem al comunei, care este organizat și își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare și propriul Regulament de organizare și funcționare. În conformitate cu aceste prevederi Consiliul local asigură procesul de gestionare și decizional în localitate. Consiliul Local se întrunește în ședințe ordinare o dată la 3 luni sau în ședințe extraordinare ori de câte ori este necesar, la cererea Primarului sau a cel puțin o treime din numărul total de consilieri.

Consiliul local stabilește, anual pe baza de inventariere a bunurilor materiale și bănești, valoarea patrimoniului propriu, precum și a unităților din subordonarea sa care îi revin prin lege, impozitele și taxele locale, inclusiv: pentru amenajarea teritoriului, amplasarea obiectelor de comerț, serviciile stării civile și adeverințe eliberate de primărie pe teritoriul administrat de APL Tigheci.

Resursele financiare ale consiliului local se constituie din mijloace bugetare, extrabugetare și de altă natură.

Consiliul local Tigheci este format din 11 consilieri, dintre 4 femei și 9 bărbați. Mai mult de jumătate din consilieri sunt cu studii superioare – 64%. Consilieri locali din categorii social-vulnerabile nu sunt înregistrați.

Tabelul 20. Consiliul local, după sexe, vârste și vechime

Sexe/grupe de vârste	Număr persoane	Categorii social - vulnerabile	Cu studii superioare	Realeși
TOTAL	11		7	4
Bărbați	4		2	3
Femei	7		5	1
Grupe de vârstă				
sub 35 ani	1			
35-50 ani	2			
peste 50 ani	8			

Sursa: Primăria com. Tigheci

Ponderea consilierilor cu vârsta 35-50 ani este de 18%, ponderea consilierilor cu vârsta peste 50 ani este 73%. Din cei 11 consilieri 4 persoane sau 36 % au fost realeși.

Primăria și servicii publice locale. Primăria este instituția administrației publice locale condusă de primar prin care se realizează principiile de autonomie locală, descentralizarea serviciilor publice, consultarea cetățenilor și este organul de conducere operativă a treburilor publice locale. Primarul este autoritatea reprezentativă a populației și executivă a Consiliului local. Primăria are o organigramă elaborată și aprobată. Toți angajații se subordonează direct primarului. Existența organigramei instituționalizează relațiile dintre șef și subordonat, eliminând eventuale cauze de conflict.

Echipa angajaților aparatului Primăriei Tigheci e constituită din 11 persoane specialiști, specialiste și muncitori auxiliari, dintre care 5 bărbați (45 %) și 6 femei (55 %).

Din cei angajați, doar 2 persoane (18%) au vârsta cuprinsă între 35-50 ani și 8 persoane (73%) au vârsta peste 50 ani. Stagiul de muncă al angajaților mai mare de 10 ani este deținut de 3 bărbați și 6 femei.

Tabelul 21. Aparatul primăriei, după sexe, vârste și vechime

Sexe/grupe de vârste	Număr persoane	Categorii social – vulnerabile	Cu vechimea mai mică de 1 an	Cu vechimea mai mare de 10 ani
TOTAL	11			
Bărbați	5			3
Femei	6			6
Grupe de vârstă				
sub 35 ani	1			
35-50 ani	2			
peste 50 ani	8			

Sursa: Primăria com. Tigheci

Structura după vârstă denotă că sistemul administrației publice locale nu poate fi la moment considerat captivant pentru tinerii specialiști, deși piața forței de muncă abundă în specialiști în

administrația publică (pregătiți și în domeniul informatic, limbi străine, posedând viziuni moderne asupra reformei în administrație și capacități de a contribui la realizarea ei, mentalitate nouă și predispuși unui proces de dezvoltare a capacităților, inclusiv prin instruire), deoarece salariile nu sunt atractive.

Tabelul 22. Serviciile publice și atribuțiile lor

Funcția publică/ postul	Atribuții de bază ale funcției publice/postului	Nr de funcții publice / posturi
Primara	• Numește, stabilește atribuțiile și eliberează din funcție personalul primăriei, conduce și controlează activitatea acestora, contribuie la formarea și reciclarea profesională. • Exerciță funcția de ordonator principal de credite. • Reprezintă colectivitatea locală în relațiile cu alte autorități publice, persoane fizice și juridice din țară și străinătate, precum și în instanțele judecătorești, în condițiile legii. • Constată încălcările legislației în vigoare comise de persoane fizice și juridice în teritoriul administrat.	1
Secretara CL	• organizează și asigură desfășurarea ședințelor Consiliului comunal, • înștiințează despre convocarea consiliului local. • buna funcționare a primăriei. • efectuează lucrările de secretariat. • aducere la cunoștința publică deciziile consiliului local și a dispozițiilor normative ale primarului. • întocmește procesul verbal al ședințelor consiliului. • asigură funcționarea compartimentelor de stare civilă și protecție socială • eliberează extrase sau copii de pe orice act din arhiva consiliului local, în afara celor care conțin informații secrete, stabilite potrivit legii. • legalizează și autentifică actele adoptate. • asigură integrarea principiului de egalitate între femei și bărbați în politici, programe, acte normative și investiții financiare la nivel local; • colaborează cu organizațiile neguvernamentale, fundațiile, syndicatele, patronatul și organisme internationale care contribuie la implementarea egalității între femei și bărbați; • prezintă către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în modul stabilit rapoartele despre situația în teritoriul administrat privind implementarea politicii naționale de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați	1
Contabila șefă	• planifică, gestionează și controlează resursele financiare publice. • calculează salariul. • prezintă dări de seamă la centrul de statistică, inspectoratul fiscal, fondul social și Direcția de finanțe. • elaborează proiectul bugetului, efectuarea operațiunilor legate de executarea bugetului.	1

Specialista în percepere fiscală	● asigură evidența impozitelor și taxelor locale, colectează, calculează, percepe impozitele. ● efectuează și prezintă dări de seamă la Inspectoratul Fiscal, Casa teritorială de asigurări sociale. ● întocmește avizele de plată a obligațiilor fiscale și distribuie contribuabililor. ● Întreprinde măsuri pentru asigurarea stingerii obligațiilor fiscale ● Asigură evidența integrală și conformă a contribuabililor ale căror obligații fiscale sunt calculate de SCITL	1
Specialist în reglementarea regimului proprietății funciare	● efectuează controlul fondului funciar, folosirea rațională a terenurilor și protecția acestora indiferent de destinația lor, în raza primăriei localității. ● pregătește, înregistrează și eliberează în modul stabilit de lege documentele juridice a posesorilor funciari. ● organizează licitații pentru vânzarea sau locațiunea bunurilor proprietate publică.	1

Sursa: Primăria com. Tigheci

Sediul primăriei, este unul propriu, și deține spațiu suficient pentru activitatea angajaților. Starea generală tehnico-edilitară a clădirii este satisfăcătoare. Sistemul de Aprovizionare cu apă și Canalizare centralizat lipsește. Primăria are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent. Veceul este amplasat în exteriorul clădirii, comun pentru beneficiari și pentru personalul instituției. Sediul primăriei este amplasat în centrul satului, iar spre instituție duce un drum bun. Clădirea cu 2 etaje are pante de acces la etajul I, dar ușile nu sunt adaptate pentru persoane cu dizabilități. Este necesară aprovizionarea sediului cu apă, reparație cosmetică în birouri și dotare cu mobilier nou.

Sursa: Primăria com. Tigheci

Probleme identificate:

- Absența unei săli de protocol moderne, dotate cu mobilier și echipamente adecvate organizării întâlnirilor oficiale;
- Lipsa panourilor informaționale electronice și a instrumentelor digitale de comunicare cu cetățenii;
- Infrastructură neadaptată pentru prestarea unor servicii publice de calitate și în condiții confortabile;
- Acces limitat pentru persoanele cu dizabilități în incinta primăriei, din cauza barierelor arhitecturale existente;
- Deficiențe în organigrama instituției, inclusiv lipsa specialiștilor în: evidența militară, tineret și sport, arhitectură și construcții, precum și amenajarea teritoriului.

Transparența decizională. În conformitate cu Regulamentul de funcționare al Consiliului local, inițierea procesului decizional revine consilierilor și primarului comunei. Proiectul de decizie elaborat este transmis secretarului Consiliului, care coordonează pregătirea acestuia și solicită avizele necesare din partea comisiilor consultative. În mod obișnuit, la redactarea unui proiect de decizie participă 1–2 persoane, iar procesul poate dura între 2 și 20 de zile.

În cadrul ședințelor Consiliului sunt analizate subiectele incluse în ordinea de zi, aprobată la începutul fiecărei ședințe. Consultarea publică a proiectelor de decizie cu cetățenii, organizațiile societății civile și mediul privat reprezintă un instrument esențial de implicare a populației în administrarea treburilor comunității.

Pentru a asigura transparența procesului decizional, sunt utilizate panoul informativ, comunicarea constantă a consilierilor cu locuitorii, publicarea informațiilor pe rețelele sociale (Facebook) și pe pagina web a primăriei, precum și includerea actelor administrative în Registrul actelor locale. Pentru o transparență și mai amplă, se recomandă instalarea panourilor informative și în zone mai îndepărtate ale satului, nu doar în centrul localității.

3.6.2. *Bugetul Local*

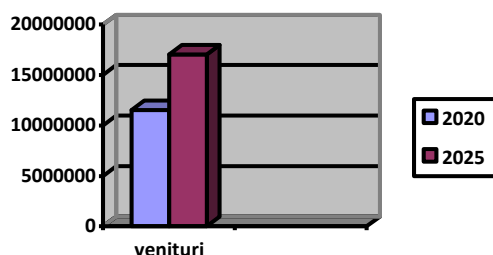
Unul dintre momentele cheie în procesul de dezvoltare a capacităților de analiză și planificare strategică a autorităților publice locale îl constituie utilizarea rațională a resurselor financiare și îmbunătățirea managementului acestora, prin orientare spre domeniile prioritare prevăzute în principalele documente de politică ale autorității.

În conformitate cu prevederile Legii privind sistemul bugetar, Legii privind finanțele publice locale, care determină politica bugetar–fiscală inclusiv și a localităților rurale, se elaborează proiectul de buget. Prognoza veniturilor și cheltuielilor se efectuează în conformitate cu nivelul veniturilor și cheltuielilor anilor precedenți, fără însă a se lua în considerație creanțele și datoriile. Elaborarea bugetului se face în baza plafoanelor stabilite de către Ministerul Finanțelor. APL dispune de taxe locale, veniturile din administrarea bunurilor publice și cele parvenite din prestarea serviciilor. APL poate beneficia de resurse financiare suplimentare prin intermediul organismelor finanțatoare și donatoare.

Veniturile bugetului local.

În perioada analizată, **veniturile totale executate** ale bugetului local au înregistrat o creștere de la 11,5 milioane lei în 2020 la 17 milioane în 2025.

Figura 5. Evoluția veniturilor bugetare 2020-2025, mii lei

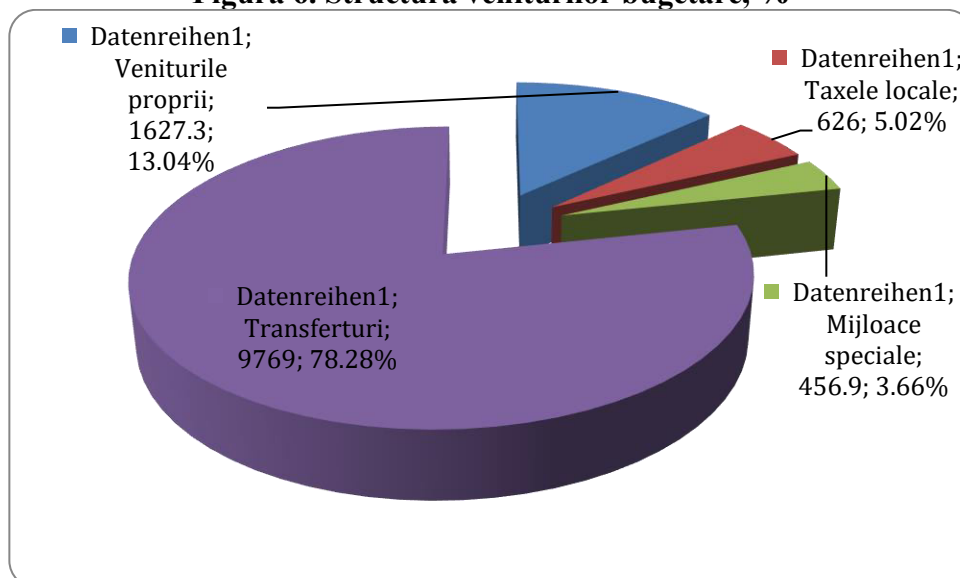
Sursa: Primăria com. Tigheci

Veniturile proprii sunt formate din: (1) Impozitele pe proprietate (funciar și pe bunurile imobiliare); (2) Taxele Locale; și (3) Alte venituri fiscale și nefiscale.

Primăria nu poate finanța toate cheltuielile cu veniturile proprii, de aceea pentru acoperirea lor sunt necesare transferurile de la bugetul raional și central, care sunt estimate în conformitate cu prevederile Legii privind finanțele publice locale. De asemenea, este necesar de accesat fonduri extrabugetare, precum, granturi, donații, etc.

Încasările în teritoriu nu pot acoperi toate cheltuielile pentru necesitățile instituțiilor publice și în aceste condiții pentru acoperirea cheltuielilor sunt necesare transferuri din fondul de susținere financiară a teritoriului, care sunt estimate în conformitate cu prevederile Legii privind finanțele publice locale.

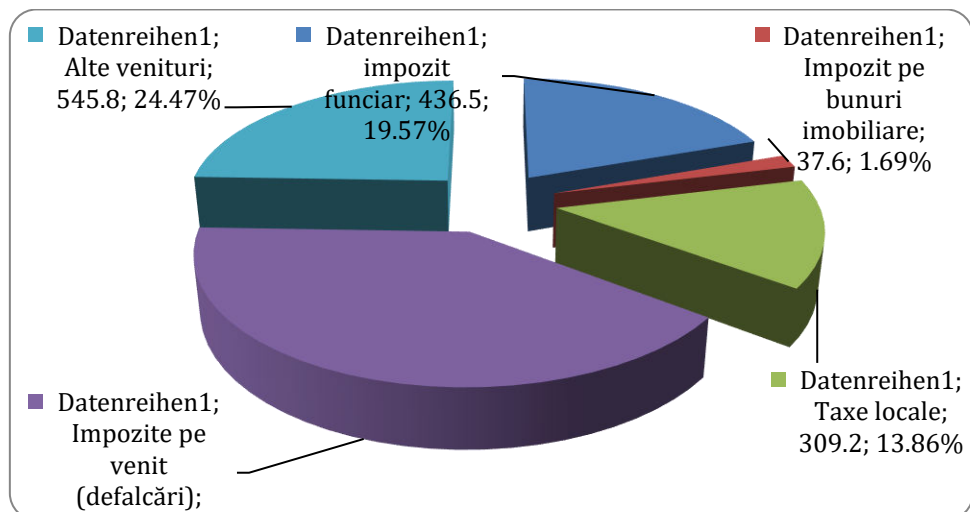
Figura 6. Structura veniturilor bugetare, %

Sursa: Primăria com. Tigheci

Veniturile proprii înregistrează o evoluție de creștere în perioada analizată, de la 3645,10 mii lei la 5544,40 mii lei. Această modificare este condiționată de descreșterea veniturilor din taxele locale și celor din alte venituri fiscale și nefiscale.

Figura 7. Venituri proprii, anul 2025 (de schimbat cifrele)

Sursa: Primăria com. Tigheci

Tabelul 23. Structura și evoluția veniturilor bugetare 2021-2025, mii lei

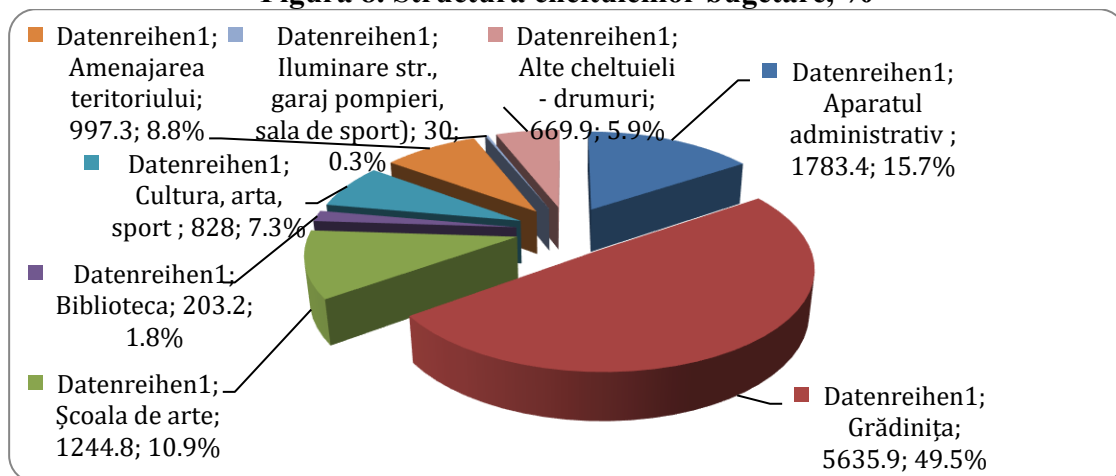
	2021	2022	2023	2024	2025 plan
Total Venituri	13053,0	15918,8	26544,7	27353,3	18559,0
Transferuri	9407,9	11988,9	22243,9	12285,6	13014,6
Venituri proprii	3645,10	3929,90	4300,80	15067,70	5544,40

Sursa: Primăria com. Tigheci

Cheltuielile bugetului local. Fundamentarea, stabilirea limitelor și repartizarea **cheltuielilor bugetare** pe executori de buget și destinații se efectuează în exclusivitate de către autoritățile administrației publice locale, în concordanță cu domeniile de activitate și competențele care le revin în vederea funcționării lor și în interesul colectivității locale respective.

Cheltuielile aprobate în bugetele locale, reprezintă limite maxime care nu pot fi depășite. Contractarea de lucrări, servicii, bunuri materiale și efectuarea de cheltuieli se realizează de către executorii de buget doar cu respectarea prevederilor legale și în cadrul limitelor aprobate. În structura cheltuielilor ponderea cea mai mare (49,5%) este deținută de cheltuielile pentru educație.

Figura 8. Structura cheltuielilor bugetare, %

Sursa: Primăria Tigheci

Cheltuielile pentru Cultura, arta, sport în anul 2025 au fost majorate de aproximativ 2 ori comparativ cu anul 2022. Au fost majorate cheltuielile destinate școlii de arte cu, comparativ cu

15% anul 2022. Pentru aparatul administrativ cheltuielile au crescut pentru anul 2025 cu aproximativ 41,92% comparativ cu anul 2022.

Tabelul 24. Structura cheltuielilor, (mii lei)

Denumirea indicatorilor	2022	2023	2024	2025 plan
Cheltuieli total				
Aparatul administrativ	1435,7	4485,3	3163,0	3425,1
Armata Națională	-	-	-	2,9
Grădinița	7115,6	8664,3	8906,6	8668,3
Școala de arte	1461,2	1693,3	2037,1	1664,1
Contabilitate	-	-	-	-
Biblioteca				
Cultura, arta, sport	884,3	7635,1	929,7	1578,2
Tutela	-	-	-	-
Amenajarea teritoriului	2551,9	1029,9	2607,0	1341,0
Cheltuieli neatribuite la alte grupe (iluminare str., garaj pompieri, sala de sport)				
Serviciile cantinei sociale	-	-	-	-
Gospodăria silvică	-	-	-	-
Fondul de rezervă	-	-	-	-
Școala primară	-	-	-	-
Alte cheltuieli – drumuri	2579,3	3018,9	5820,6	1862,3 +5mln

Sursa: Primăria Tigheci

Pe parcursul perioadei analizate, primele trei priorități în structura cheltuielilor bugetare au fost:

Prioritatea 1 – sistemul de învățământ preșcolar deține ponderea cea mai mare în totalul cheltuielilor bugetare. În anii 2020 – 2025, ponderea cheltuielilor educaționale a fost de cca 45%.

Prioritatea 2 – Aparatul administrativ. Cheltuielile administrative au avut o evoluție constantă în perioada analizată constituind, 20 – 25% în totalul cheltuielilor. În 2025 pentru aparatul administrativ sunt planificate 16% din total cheltuieli.

Prioritatea 3 – Casa de Cultură. În 2025, valoarea cheltuielilor au constituit cu 15% mai mult comparativ cu anul 2022.

Atragerea investițiilor. În perioada analizată 2021-2025 la nivel local au fost implementate 17 proiecte în valoare de 19000000 lei Ponderea cea mai mare o dețin proiectele ce țin de reparația Casei de Cultură și instalarea de panouri solare pe acoperiș, elaborarea Planului Urbanistic General, crearea serviciului integrat de spălătorie socială ș.a..

Tabelul 25. Proiecte implementate, (pentru anii 2015 – 2025).

Denumirea proiectului	Finanțator	Valoarea proiectului (MDL)	Perioada de implementare	Descrierea proiectului
Restabilirea și modernizarea sistemului de iluminat stradal	Agencia pentru Eficiență Energetică, APL	1178779,06 lei	2016-2021	În comuna Tigheci, pe parcursul a 5 ani, a fost creat sistemul de iluminat stradal prin instalarea corpurilor de iluminat de tip LED și Econom care asigură vizibilitatea pe timp de noapte. Astfel, un număr de circa 31 străzi, cu o lungime totală de 17,54km. Astfel, în localitate au fost create condiții optime de trai, prin posibilitatea de deplasare în siguranță pe parcursul orelor fără lumină naturală. Totodată, a fost diminuat riscul săvârșirii de infracțiuni, dar și riscul producerii de accidente rutiere.
Comunități rezistente la schimbările climatice prin abilitarea femeilor „Un tighecean responsabil și activ - colectează selectiv”, Managementul deșeurilor	Guvernul Suediei și implementat de UNDP Moldova	18761,14\$ - PNUD 1600,00\$ APL Tigheci	2020-2023	În cadrul proiectului au fost procurate: 3 containere pentru plastic (PET – uri) 850 Tomberoane – coș pentru transportarea deșeurilor 120 l Scopul proiectului a fost de a salva mediul de la o sursă de poluare, de a economisi resurse naturale prețioase pentru a avea o localitate mai curată, mai frumoasă.
„Moștenirea neamului”	USAID Moldova și Polish aid Moldova,	GAL „Colinele Tigheciului” 52650,00 lei	2021	Muzeu - dotări
Reconstrucția str. Strămoșilor din comuna Tigheci raionul Leova	USAID, Programul Comunitate a Mea	3177023,19 lei (USAID- 1529195,69 lei, APL Tigheci - 1477486,00 lei, Contribuția populației - 160150,00 lei și 300 Euro)	2022	Proiectul include asfaltarea drumului, pe o porțiune de 450 metri, în asfalt, de la casa de cultură până la podul cel mare, instalarea de borduri noi și repararea trotuarelor, proiectarea accesului către curți, amenajarea sistemelor de captare și evacuare a apei de ploaie, instalarea indicatoarelor și aplicarea marcajelor rutiere noi.

Proiectul Viață sănătoasă „Reducerea poverii bolilor netransmisibile în Moldova”	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) implementat de Institutul Elvețian de Sănătate publică (SWISS TPH) în parteneriat cu Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al RM, APL și diaspora.	202000,00 lei	01.01.2022-31.12.2022	În cadrul acestui proiect a fost creat serviciului social de Asistență Comunitară Integrată și asigurate condiții pentru practicarea activităților fizice (sală de fitness și teren de fitness în aer liber, dotarea OMF cu aparataj medical, electrocardiograf portabil, aparate de electroforeză, cușetă pentru masaj) beneficiarii căruia sunt bolnavii cu boli (BNT) netransmisibile (diabet zaharat, hipertensiune arterială).
Elaborarea Planului urbanistic general pentru comuna Tigheci	Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală În cadrul programului ”Satul European”	286 800,00	25.09.2022 - 05.09.2023	În cadrul Programului „Satul European”, Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală a acordat finanțare pentru implementarea proiectului „Elaborarea Planului Urbanistic General pentru comuna Tigheci” – beneficiar Primăria Comunei Tigheci și a oferit posibilitatea creării unui instrument tehnic pentru definirea problemelor și determinarea perspectivelor de dezvoltare a localității Tigheci și adaptarea lui la condițiile economice, sociale și tehnice. Planul Urbanistic General (PUG) este documentul cel mai important, este pașaportul localității.
Amenajarea unui teren de joacă în satul Cuporani	GAL Colinele Tigheciului, programul LEADER	99 000,00 lei	01.06.2023 - 15.11.2023	Scopul proiectului a fost crearea unui spațiu de agrement pentru copii în satul Cuporani. Ca rezultat am obținut un teren curat, îngrijit și amenajat cu un complex de joacă multifuncțional, un carusel și o masă de tenis pentru copii. Acest teren va servi nu numai ca loc de joacă, dar și ca un spațiu de recreere pentru locuitorii satului Cuporani acesta fiind unicul loc public. Aici se vor petrece sărbători și alte evenimente. Tot pe acest teren sunt instalate 2 aparate de fitness procurate din bugetul local prin concursul de bugetare participativă.

Energie regenerabilă - alternativă modernă	Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală în cadrul Programului Național "Satul European Express"	450 000,00 lei	August – decembrie 2023	Pentru a asigura o evoluție mai rapidă în ceea ce privește accesul cetățenilor la infrastructură necesară pentru un trai mai decent, s-a propus un nou mecanism de finanțare, prin proceduri simplificate de înscriere în concurs, cu desfășurarea „apelurilor competitive de granturi mici”, intitulat generic ca Programul Național „Satul European Express”, pentru care sunt eligibile autoritățile publice locale. Obiectivul general al proiectului este dezvoltarea durabilă din punct de vedere energetic a localității Tigheci. Instalarea sistemului de panouri fotovoltaice la Casa de Cultură s. Tigheci, r-l Leova și generarea energiei electrice din surse regenerabile contribuie la realizarea economiilor pentru achitarea agentului termic cât și asigurarea condițiilor pentru activitatea grupurilor țintă (vizitatorii casei de cultură, membrii colectivului model „Codreanca”, grupul(copii) de dansatori „Răzeșii”, beneficiarii serviciului de Asistență Comunitară Integrată, angajații casei de cultură și a beneficiarilor finali (locuitorii și oaspeții comunei Tigheci). Crearea condițiilor pentru activitate va spori gradul de implicare a colectivelor artistice de amatori din localitate, copii tineri și adulți în diverse activități culturale cât și prezența în număr mai mare a spectatorilor.
„Construcția apeductelor magistrale Iargara - Borogani, Iargara - Tigheci și a rețelelor de apeducte interioare în localitățile: Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din raionul Leova ”	FNDRL – Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală	359752400,00	2022-2024	Primăria comunei Tigheci este aplicant în cadrul proiectului „Construcția apeductelor magistrale Iargara-Borogani, Iargara –Tigheci și a rețelelor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia –Nouă, Tigheci și Cuporani din raionul Leova” cu finanțare din FNDRL. Proiectul prevede conectarea la apeductul magistral Leova-Iargara, transmiterea serviciului operatului comun, sursa de apă râul Prut. Obiectiv general - îmbunătățirea accesului comunităților din raionul Leova la o infrastructură modernă de aprovizionare cu apă potabilă.

„Dezvoltarea serviciului de spălătorie socială, igienă personală și socializare în comuna Tigheci” – activitățile se desfășoară în cadrul proiectului „Promovarea OSC-urilor în calitate de parteneri în dezvoltarea serviciilor sociale reziliente”.	European Union in the Republic of Moldova , co-finanțat și implementat de către un consorțiu format din trei organizații ale societății civile: Keystone Moldova, Dorcas Moldova și Neumanist Moldova	31 000 Euro inclusiv contribuția APL 3000 Euro	01.03.2024-31.02.2025	Îmbunătățirea calității vieții pentru 270 de persoane din grupuri vulnerabile prin accesarea serviciilor integrate de spălătorie socială, igienă personală și socializare din com. Tigheci. Obiectivele proiectului sunt: crearea condițiilor pentru dezvoltarea serviciilor sociale gratuite de spălătorie socială, igienă personală și socializare pentru 270 de persoane din grupurile vulnerabile din comuna Tigheci, asigurarea accesului gratuit la serviciile sociale și asigurarea vizibilității și sustenabilității serviciilor prin consolidarea parteneriatului durabil cu APL și mobilizarea comunității
„Căminul Tineretului - un nou capitol pentru comunitatea noastră ”	Fundația „Terre des hommes” Moldova.	36 400 lei	01.03.2024-31.07.2024	Proiectul pune accent pe creșterea nivelului de implicare civică a cel puțin 45 de tineri din comuna Tigheci, r-n Leova, prin intermediul sesiunilor tematice și întâlnirilor de grup pe parcursul a 5 luni. Cât și crearea condițiilor de desfășurare a sesiunilor tematice și întâlnirilor de grup prin amenajarea unui sediu pentru întâlniri în incinta Casei de Cultură din satul Tigheci.
Îmbunătățirea prestării serviciilor publice prin crearea confortului termic pentru angajați și cetățeni	GAL Colinele Tigheciului , Program LEADER	Suma totală a proiectului 139,686.00 lei din care: Subvenție AIPA - 75,197.00 lei Contribuție proprie- 64,489.00 lei	15.07.2024-15.11.2024	Scopul a fost de a crea confort termic pentru angajații primăriei și cetățeni ,beneficiari ai serviciilor prestate de APL, reducerea pierderilor de gaze și optimizarea plăților la facturi prin instalarea unui sistem eficient de încălzire în primăria Tigheci. Rezultatele în urma implementării proiectului sunt crearea unui mediu favorabil, a unui confort termic adecvat pe perioada rece a anului, pentru activitatea angajaților administrației publice locale, consilierilor locali cât și cetățenilor care vin la audiere, prin instalarea sistemului de încălzire a sediului primăriei comunei Tigheci Achiziționarea sistemului de încălzire a dus la modernizarea sediului primăriei și la crearea condițiilor mai bune pentru angajați și cetățeni.

Dotare cu sistem de încălzire a Casei de Cultură prin implementarea măsurilor de eficiență energetică	GAL Colinele Tigheciului , Program LEADER	Suma totală a proiectului 198,660.00 lei din care: Subvenție AIPA - 158,928.00 lei Contribuție proprie - 39,732.00 lei	15.07.2024 - 15.11.2024	Rezultatele implementării proiectului sunt crearea unui mediu favorabil, a unui confort termic adecvat pe perioada rece a anului, pentru activitatea angajaților casei de cultură, colectivului model „Codreanca”, dansatorilor, tinerilor implicați în activități de voluntariat cât și cetățenilor care vin la spectacolele organizate. Casa de cultură a fost dotată cu 2 climatizoare industriale în sala de spectacole, un climatizor pentru vestiar și unul pentru centru de tineri Tigheci. Achiziționarea climatizoarelor pentru încălzirea sediului casei de cultură a dus la modernizarea și crearea condițiilor mai bune pentru angajați și cetățeni. Climatizoarele instalate la casa de cultură vor utiliza energia produsă de panouri solare instalate pe acoperișul casei de cultură astfel asigurând aplicarea măsurilor de eficiență energetică a instituției, economii la buget, diminuarea impactului asupra mediului și asupra climei, reducerea emisiilor gazelor cu efect de seră (GES) în atmosferă, cât și, va contribui la reducerea consumului de energie pe țară.
Proiectul „Întreprinderi și comune puternice” în cadrul Programului Managementul Deșeurilor Solide cu suportul EU 4 Moldova Comunități locale	UE, implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA) și Solidarity Fund PL Moldova		2025	Obiectivul - Crearea serviciului integrat de gestionare a deșeurilor în parteneriat Băiuș - Iargara – Sarata-Nouă –Tigheci cu delegarea serviciului unui operator comun, dotarea serviciului cu tehnică , utilaje, containere, pubele pentru colectarea separată. Proiectul se află la etapa de achiziții de utilaje și tehnică, elaborarea planului de acțiuni de îmbunătățire a serviciilor de gestionare a deșeurilor, determinarea modului de organizare și gestionare a serviciului, de asociere, aprobare a Regulamentului privind prestarea serviciului de management a deșeurilor solide.

Renovarea și aplicarea măsurilor de îmbunătățire a eficienței energetice a casei de cultură din comuna Tigheci	Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală în cadrul Programului Național "Satul European Ediția 2024"	961273.509 lei	2025	Proiectul este destinat copiilor, tinerilor și adulților talentați și dornici în perpetuarea obiceiurilor tradiționale românești, care vor activa într-un spațiu modern și funcțional, propice desfășurării activităților culturale. Casa de cultură din comuna Tigheci este instituția în care se desfășoară cele mai importante evenimente socio-culturale și politice din localitate: Ziua Satului, celebrarea căsătoriilor jubiliare, organizarea de spectacole, întruniri cu alegătorii în campaniile electorale, adunări generale cu locuitorii comunei, organizarea evenimentelor culturale și educative pentru copii, tineri și adulți. Ideea de perspectivă este reorganizarea Casei de Cultură în Centru comunitar, de aceea reieșind din destinația acestui edificiu cultural el trebuie să fie modern și funcțional, cu un aspect estetic, cu asigurarea condițiilor bune pentru activitate. Proiectul va contribui la îmbunătățirea infrastructurii sociale și culturale a localității, la modernizarea casei de cultură din comuna Tigheci prin activități ca: • Reparația interioară a casei de cultură (sala de spectacole) • Reparație exterioară/trepte • Procurarea aparatajului musical
Tigheci Youth Space	Centru de Politici și Reforme	28 500 lei	2025	Scopul proiectului este de a oferi tinerilor din comuna Tigheci, un loc sigur și modern, unde ei vor interacționa, vor dezvolta abilități personale și vor găsi valori comune cu semenii lor, aici ei se vor recrea și vor putea socializa pe teme preferate de către ei. Spațiul va fi dotat cu mobilier și jocuri de societate unde cel puțin 30 (25 fete și 5 băieți) de copii vor interacționa în cadrul cluburilor de jocuri organizate de către Consiliul de tineri Tigheci.
Stil și confort la casa de cultură	GAL Colinele Tigheciului , Program LEADER	Suma totală a proiectului 199 200,00 lei din care: Subvenție AIPA - 141,100.00 lei Contribuție proprie - 58 100.00 lei	2025	

Sursa: Primăria com. Tighecii

3.6.3. *Societatea civilă*

La nivelul comunității activează o organizație neguvernamentală, al cărei scop este de a contribui la dezvoltarea locală pe plan economic, social, cultural și ecologic. De-a lungul timpului, asociația a implementat diverse proiecte sociale în localitate, cu sprijinul unor parteneri importanți precum PNUD, MIDL, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, GAL „Colinele Tigheciului”, programul LEADER, și Uniunea Europeană.

Tabelul 26. Sectorul asociativ (ONG-urile locale).

ONG / grupuri locale organizate (anul creării)	Numărul de membri	Descriere (obiectiv, activitățile principale)	Persoane de contact
Asociația Băștinașilor din Tigheci AO „Tighecenii de pretutindeni”	12	Dezvoltare socială, economică, culturală, de mediu etc. a satelor Tigheci și Cuporani în comun cu băștinașii migranți.	Catan Natalia

Sursa: Primăria com. Tigheci

3.7. Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
-------------	--------------

- Amplasare geografică favorabilă
- Istoricul comunei
- Potențial uman
- Conexiunea cu drumurile naționale și internaționale
- Administrație Publică locală competitivă
- Agenți economici activi în domeniul agriculturii, comerțului
- Complexul sportiv
- Acoperirea cu rețele de telecomunicații și informatice
- Rețea de transport moderat dezvoltată
- Experiență în implementare a proiectelor de dezvoltare locală și regională
- Activități culturale comune cu alte autorități
- 100% asigurarea gimnaziului cu cadre
- Potențial sporit pentru dezvoltarea turismului
- Existența muzeului
- Informarea populației prin rețele de socializare
- Existența pagini web
- Relațiile de colaborare cu instituțiile din teritoriu foarte bune
- Colaborarea productivă cu alte localități din țară și de peste hotare
- Programe de granturi
- Instruiri tematice
- Locuințe amenajate conectate la rețele ingineresti
- Infrastructura comunitară se dezvoltă ținând cont de necesitățile atât a femeilor cât și a bărbaților.
- Existența simbolurilor de identitate a comunei
- Existența unui spațiu pentru tineri atât fete cât și băieți
- Prestarea serviciilor sociale integrate de spălătorie socială, igienă și socializare pentru persoane vulnerabile atât femei cât și bărbați
- Casa de Cultură – independentă energetic
- Personal medical calificat
- Ansamblul folcloric cu titlul Model „Codreanca,, membrii căruia sunt atât femei cât și bărbați.

- Natalitate scăzută
- Economie slab dezvoltată
- Infrastructură de afaceri subdezvoltată
- Lipsa sistemelor de irigare
- Producție agricolă și materie primă necompetitivă
- Locuri și zone de odihnă și agrement neamenajate
- Capacități slab dezvoltate în domeniul turismului, în special al muzeului
- Dotarea insuficientă în instituțiile publice
- Starea și dotare precară a Casei de Cultură
- Deservirea comunală cuprinde 70 la sută din gospodării
- Lipsa sistemului de alarmă antiincendiară în toate instituțiile publice din localitate
- Dependență de sursele de energie (În caz de deconectare a gazului, electricității se stopează activitatea în toate instituțiile)
- Interes scăzut al cetățenilor față de activitățile autorităților publice locale
- Relații economice slab dezvoltate cu alte teritorii
- Lipsa specialiștilor în domeniul culturii, turismului
- Lipsa sălii festive în gimnaziu Tigheci
- Ponderea mare a drumurilor fără acoperire rigidă
- Nerespectarea regimului de viteză de către conducătorii auto
- Insuficiența trotuarelor pe drumurile secundare
- Existența Spațiilor publice neamenajate
- Locuințe neizolate termic
- Gospodării părăsite
- Numeroși factori de poluare a mediului (haznale neetanșate)
- Gunoști neautorizate
- Câini fără stăpân
- Deversarea haotică a apelor uzate
- Defrișări ilicite a fâșiilor forestiere
- Erodarea drumurilor de apele pluviale
- Lipsa pantelor de acces a clădirilor publice
- Nivel redus de dotare a serviciilor de întreținere și amenajare a spațiilor publice.
- Spații mici în instituția medicală, acces restricționat la grupul sanitar
-

Oportunități	Pericole
● Valorificarea resurselor energetice regenerabile ● Sporirea capacității de atragere a investițiilor ● Suport din partea Grupului de acțiune Locală (GAL) ”Colinele Tigheciului” ● Amplasare geografică a localității favorabilă ● Participarea la concursuri naționale internaționale, raionale ● Existența Codrilor Tigheciului și râulețului Tigheci ● Există Strategii de dezvoltare la nivel raional (Leova), regional (RD Sud) și național (Moldova 2030); ● Conexiune cu drumurile naționale și internaționale; ● Amplificarea activității euroregiunilor ● Proiecte și oportunități de finanțare a dezvoltării locale ● Derularea Procesului de descentralizare a puterii ● Prevederi favorabile dezvoltării ale Acordurilor bilaterale cu alte țări și de Asociere cu UE ● Schimb de experiență cu autoritățile locale din alte țări ● Colaborare cu instituțiile raionale și naționale foarte bună ● Tehnologii avansate în industrie, susținerea micului business și mijlociu	● Siguranța rutieră influențată negativ de traficul intens al mașinilor. ● Creșterea prețurilor pentru resursele energetice ● Litigii judiciare ● Dezvoltarea TIC reduce participarea cetățenilor la activități ● Venituri mici ale populației ● Instabilitate economică și politică ● Acces dificil la servicii de sănătate de calitate ● Emigrarea sporită a familiilor în străinătate ● Regiunea este supusă periodic calamităților naturale: secetei, înghețurilor sau ploilor puternice ● Inflația ● Migrația tinerilor ● Pondere mare a populației în vârstă ● Scăderea numărului de elevi ● Indiferența și neglijența față de problemele comunitare ● Migrația forței de muncă calificate ● Războiul din țara vecină

4. Strategia de dezvoltare socio-economică

4.1. Viziunea comunității

Viziunea conturează imaginea privitoare la profilul organizației, direcțiile principale de evoluție a domeniilor de interes public și răspunde la întrebarea: care este stadiul de dezvoltare spre care se tinde, pentru perioada 2025-2030.

Formularea presupune fragmentare viziunii în elemente-cheie, specifice fiecărui sector sau domeniu implicat.

Viziunea satului Tigheci.

Tigheci – o comună rurală modernă, cu infrastructură dezvoltată și funcțională, care asigură locuitorilor un nivel de trai decent și acces la servicii sociale calitative și incluzive pentru femei și bărbați, tineri și tinere, fete și băieți. O localitate prietenoasă pentru afaceri și investiții, cu oportunități de angajare, activități culturale și de recreere, și cu oameni implicați în viața comunității. Tigheci se afirmă ca o destinație atractivă prin tradiții locale, o administrație publică transparentă, protecția biodiversității, gestionarea responsabilă a deșeurilor și angajamentul pentru un viitor durabil.

Către anul 2030, comuna Tigheci va fi:

- **O comunitate înfloritoare**, unde fiecare persoană se simte acceptată, apreciată și în siguranță — un loc în care oamenii aleg cu drag să trăiască.
- **O destinație atractivă pentru turiști**, atât străini, cât și din întreaga Republică Moldova.
- **O localitate cu o populație numeroasă, educată, cultă, sănătoasă și fericită**, caracterizată printr-un nivel redus al migrației.
- **Un sat cu infrastructură modernă**, drumuri calitative și curate, spații publice bine amenajate pentru toate vârstele, un mediu sănătos, apă potabilă sigură și produse locale ECO.
- **Un centru economic rural dinamic**, unde agricultorii și antreprenorii dezvoltă afaceri prospere, creează locuri de muncă stabile, aplică tehnologii moderne în agricultură și generează venituri demne, într-un context cu o rată a șomajului redusă.
- **O comunitate cu instituții educaționale moderne**, bine dotate, cu cadre didactice dedicate, instruite și motivate, care oferă elevilor activități extrașcolare variate și un mediu favorabil dezvoltării personale.
- **Un sistem de sănătate local eficient și accesibil**, unde fiecare persoană este ascultată, sprijinită și tratată la timp.
- **Servicii sociale corecte și bine organizate**, oferite de personal calificat, capabil să răspundă eficient nevoilor persoanelor vulnerabile.
- **Servicii publice profesioniste și echitabile**, disponibile pentru toți locuitorii, realizate la standarde înalte.
- **Instituții culturale active**, cu programe variate și atractive pentru tineri și întreaga comunitate.
- **O localitate în care vârstnicii trăiesc cu demnitate**, mulțumiți de viața lor în satul natal, bucurându-se de copii și nepoți aproape de ei.
- **O administrație publică locală transparentă și responsabilă**, care se bucură de încrederea și implicarea cetățenilor.

Planul de Acțiune

Direcția strategică 1.

Asigurarea unei dezvoltări economice prietenoase mediului și rezilientă la schimbările climatice

Obiectiv specific 1.1. Crearea unui mediu favorabil pentru dezvoltarea afacerilor conform necesităților comunității

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.1.1. Organizarea instruirilor pentru tineri în inițierea afacerilor	2021-2026	● APL	● Nr de tineri (fete și băieți) instruiți ● Nr de instruiți ● Nr de afaceri inițiate	30	BL Alte surse
1.1.2. Organizarea târgurilor și iarmaroacelor	2021-2026	● APL ● Agenți economici	● Nr activități organizate ● Nr agenților economici	150	BL Agenți economici Alte surse
1.1.3. Instituirea asociației apicultorilor	2021-2023	● APL ● Agenți economici	● Asociația creată ● Nr de membri (femei și bărbați)	10	Agenți economici
1.1.4. Crearea unei baze de date a agenților economici	2021-2022	● APL	● Bază de date creată	-	-
1.1.5. Încurajarea femeilor de a deschide afaceri	2021-2026	● APL ● Agenți economici ● ODIMM	● O frizerie deschisă ● Un atelier reparație a hainelor deschis ● Atelier de reparație a încălțămintei deschis	Se identifică	BL Agenți economici ODIMM Alte surse
1.1.6. Organizarea Festivalului folcloric de dans „Drăgaica - Regina Holdelor”	2024-2026	● APL ● Agenți economici ● AO		600	BL Agenți economici

Obiectiv specific 1.2. Valorificarea eficientă a terenurilor și clădirilor prin atragerea investitorilor

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.2.1. Delimitarea terenurilor din proprietatea publică	2021-2026	● APL ● OTC	● Suprafața terenurilor identificate ● Nr de terenuri delimitate	150	BS BL Alte surse
1.2.2. Organizarea licitațiilor publice a terenurilor pentru investiții	2021-2026	● APL	● Nr de licitații desfășurate ● ha terenuri vândute	50	BL Agenți economici
1.2.3. Crearea portofoliului investițional al edificiilor	2021-2026	● APL	● Portofoliu investițional creat	50	BL
1.2.4. Realizarea procedurii de trecere în proprietatea publică a clădirii muzeului	2021-2026	● APL	● Procedura realizată	Se identifică	BL Alte surse

Obiectiv specific 1.3. Creșterea gradului de atractivitate a localității prin valorificarea și dezvoltarea potențialului turistic

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.3.1. Elaborarea simbolicii locale	2021-2022	● APL ● Autoritatea Națională pentru Heraldică	● Simbolică elaborată ● Drapel elaborat și realizat ● Stema elaborată	50	BL
1.3.2. Elaborarea traseului turistic al comunei	2021-2023	● APL ● Direcția raională cultură ● Administrația muzeului	● Traseu elaborat ● Nr. de pliante editate	100	BL BS Alte surse
1.3.3. Crearea unei agropensiuni	2022-2023	● APL ● Agent economic	● Agropensiune creată ● Nr turiști vizitatori	300	BL Agenți economici Alte surse
1.3.4. Amenajarea înălțimii Țăpoaia	2021-2023	● APL	● Înălțimea amenajată	300	BL Alte surse
1.3.5. Instalarea indicatorilor turistice	2021-2023	● APL	● 10 indicatoare	50	BL Alte surse
1.3.6. Editarea ghidului turistic al comunei Tigheci	2025-2026	● APL ● ONG ● Agent economic	● Ghid elaborat ● Nr de ghiduri de tipărite	50	BL Alte surse
1.3.7. Reconstrucția morii de vânt		● APL ● ONG ● Agent economic	● Moară reconstruită		BL Donatori externi Agenți economici
1.3.8. Amenajarea „Fânâniei lui badea”		● APL ● ONG ● AE/ cetățeni	● Fântâna amenajată		BL Donatori externi Agenți economici
1.3.9. Amenajarea unui totem la intrare în s. Tigheci		● APL ● ONG ● AE/cetățeni	● Totem amenajat		BL Donatori externi Agenți economici

Obiectiv specific 1.4 Protejarea potențialului agricol de intemperii naturii

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.4.1 Plantarea și însămânțarea terenurilor cu specii și soiuri rezistente la schimbările climatice.	2022-2026	● APL	● 15 ha însămânțate	300,00	BL Alte surse
1.4.2 Plantarea fâșiilor forestiere.	2022-2026	● APL	● 10 ha plantate	200,00	BL Alte surse
1.4.3 Plantarea în masă a terenurilor degradate.	2022-2025	● APL	● 10 ha plantate	200,00	BL Alte surse
1.4.4 Încheierea contractelor pentru măsuri antigrindină.	2022-2025	● APL	● 2 contracte încheiate	100,00	BL Alte surse BL, AE Alte surse
1.4.5. Prelucrarea solului după tehnologii ecologice.	2022-2026	● APL, AE	10 AE instruiți	Sursele se identifică	BL Alte surse
1.4.6 Extinderea suprafețelor irigate.	2022-2026	● APL, AE	2 afaceri inițiate	Sursele se identifică	BL Alte surse
1.4.7 Instruirea producătorilor locali și a specialiștilor în agricultură în sfera rezilienței climatice printr-o colaborare eficientă cu instituțiile științifice din domeniul agricol.	2022-2026	● APL, AE	2 afaceri inițiate	Sursele se identifică	BL Alte surse
1.4.8 Stimularea afacerilor inițiate de femei în agricultură, apicultură, procesare, meșteșugărit.	2022-2026	● APL, AE		Sursele se identifică	BL Alte surse
1.4.9 Folosirea tehnologiei de învelire a plantelor multianuale (cultivarea în sere).		● APL, AE			

Direcția strategică 2. Dezvoltarea infrastructurii locale

Obiectiv specific 2.1. Reparația drumurilor, podurilor

Activități		Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.1.1.	Reparația străzii Fabricii de Vin	2021	● APL	● 360 m în variantă albă ● 37 gospodării ● Fabrica de vin	600	Agenți economici Donatori externi
2.1.2.	Reparația străzii Strămoșilor	2021-2022	● APL	● 1900m în asfalt ● Nr de beneficiari	3000	BL Donatori externi AE/AIPA
2.1.3.	Reparația podului de pe strada Strămoșilor	2021-2023	● APL	● Pod reparat ● Nr de beneficiari	200	BL/AE Donatori externi
2.1.4.	Reparația podului de pe strada Frumușica	2021-2023	● APL	● 600 m de drum reparat ● Nr de beneficiari	300	BL Donatori externi Agenți economici
2.1.5.			● APL	●		
2.1.6.	Reparația străzii Ciocârlia	2023	● APL	● 600 metri de drum reparat	300	BL Fondul rutier
2.1.7.	Reparația podului spre strada Ciocârlia	2024-2026	● APL	● Pod reparat	100	BL Fondul rutier
2.1.8.	Construcția trotuarelor pe str. Ștefan cel Mare	2024-2026	● APL	● 2000 m de trotuar construit	Cost se va estima	BL Fondul rutier
2.1.9.	Reparația străzii Școlii, Frumușica	2024-2025	● APL	● Drum variantă albă	100	BL Fondul Rutier
2.1.10.	Reparația Oficiului Poștal	2024-2026	● APL	● Reparație capitală	Cost se va estima	BL
2.1.11	Reparația accesului spre cimitir, s. Cuporani / Reparația str, Muncii s. Cuporani	2024-2026		● 800 metri de drum în variantă albă ● Nr de beneficiari	400	BL Donatori externi Agenți economici
2.1.12	Reparația podului satul Cuporani	2024-2026	● APL	● Pod reparat		BL Donatori externi Agenți economic
2.1.14	Reparația străzii la intrare în s. Cuporani					
Elaborarea documentației tehnice pentru străzile (care nu sunt reparate încă de denumit)						

2.1.15 Amenajarea parcurilor la instituții publice					
--	--	--	--	--	--

Obiectiv specific 2.2. Construcția apeductului și sistemului de canalizare

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.2.1. Construcția apeductului în satele Tigheci și Cuporani.	2021-2023 2024 -2026	● APL ● ADR SUD ● APL II	● 25 km de apeduct construit ● 860 gospodării beneficiari ● Instituții publice	27000	BS, BL AE Donatori externi
2.2.2. Elaborarea documentației tehnice pentru construcția canalizării	2022-2025	● APL	● Documentația elaborată	600	BL Alte surse
2.2.3. Construcția sistemului de canalizare în satele Tigheci și Cuporani.	2023-2026	● APL	● ??? km de canalizare construit	Se identifică	BL Donatori externi
2.2.4. Asigurarea cu surse energetice a sondelor arteziene			●		

Obiectiv specific 2.3. Extinderea gazificării

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.3.1. Gazificarea casei de cultură	2021-2026	● APL	● Casa de cultură gazificată	270	BL Alte surse
2.3.2. Gazificarea casei de deservire socială	2021-2026	● APL	● Casa de deservire gazificată	100	BL Alte surse
2.3.3. Acordarea suportului cetățenilor privind gazificarea gospodariilor	2021-2026	● APL ● cetățenii	● nr de gospodării beneficiare	Se identifică	BL contribuția cetăț.
2.3.4 Gazificarea punctului medical		● APL	● Angajați (femei și bărbați)		BL contribuția cetăț.
2.3.5 Gazificarea oficiului poștal		● APL ● cetățenii			BL contribuția cet.

Obiectiv specific 2.4. Aplicarea măsurilor de eficiență energetică

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.4.1 Termoizolarea edificiului primăriei	2024-2026	APL	- Sediul primăriei termoizolat - Angajați (femei și bărbați)		BL Donatori externi

Obiectiv specific 2.5. Asigurarea accesului în instituții a persoanelor cu necesități speciale

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.5.1. Construcția pantelor de acces în instituțiile publice	2021-2026	● Primăria Tigheci	- Pante construite la grădinițe - Acces asigurat la casa de cultură	500	BL Alte surse
2.5.2. Adaptarea blocurilor sanitare pentru persoane (femei și bărbați) cu cărucior	2021-2026	● primăria Tigheci	blocuri sanitare adaptate la casa de cultură	500	BL Alte surse

Direcția strategică 3. Prestarea serviciilor de calitate

Obiectiv specific 3.1. asigurarea condițiilor pentru promovarea valorilor istoric-culturale

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.1.1. Crearea centrului de creație	2021-2026	● primăria Tigheci	● Ocupații pe interese dezvoltate ● Nr de beneficiari (femei și bărbați)	Se identifică	BL Alte surse
3.1.2. Amenajarea spațiilor în muzeu	2021-2026	● primăria Tigheci	● spații amenajate	Se identifică	BL Alte surse
3.1.3. Dotarea muzeului	2021-2026	● primăria Tigheci	● muzeu dotat ● nr de exponate noi	Se identifică	BL Alte surse
3.1.4. Crearea casei-muzeu la Cuporani	2021-2026	● primăria Tigheci	● casa muzeu de la Cuporani creată ● nr de vizitatori (femei și bărbați)	Se identifică	BL Alte surse
3.1.5. Elaborarea și editarea monografiei a comunei	2021-2026	● primăria Tigheci	● monografie editată ● nr de exemplare tipărite	70	BL Alte surse
3.1.6. Crearea unui Centru pentru tineri	2024-2026	APL	● centru amenajat	100	BL Alte surse
3.1.7 Utilizarea fondurilor europene dirijate către finanțarea proiectelor vizând dezvoltarea resurselor umane	2021-2026	● primăria Tigheci	● nr de proiecte obținute ● nr de fonduri accesate	-	-
3.1.8. Dotarea casei de cultură cu mobilier, vestiar, schimbarea draperiilor pe scenă			● Angajați (femei și bărbați) ● Nr de copii (fete și băieți) beneficiari		
3.1.9. Amenajarea pavajului din fața casei de cultură			● Nr de vizitatori (fete și băieți, femei și bărbați) beneficiari		
Bloc sanitar casa de cultură			● Angajați (femei și bărbați)		
Dotarea bibliotecii cu rafturi, tehnica nouă			● Nr de copii (fete și băieți) beneficiari		
Dezvoltarea localității - Smart, prin extinderea sistemului de supraveghere video a localității			● Nr de locuitori (fete și băieți, femei și bărbați) beneficiari		

Obiectiv specific 3.2. Crearea condițiilor pentru recreerea locuitorilor

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.2.1. Amenajarea parcului din centrul s. Tigheci	2021-2026	● APL ● AO	● Parc amenajat ● Nr de vizitatori (femei și bărbați, inclusiv mame cu copii, persoane în etate, persoane cu necesități speciale)	1200	BL Alte surse
3.2.2. Amenajarea unui loc de agrement în s. Cuporani					
3.2.3. Crearea Aleii băștinașilor	2021-2026	● APL ● AO Băștinașilor	● Alee creată ● Nr de copaci și tufari plantați	400	BL Alte surse
3.2.4. Amenajarea terenului de joacă	2021-2026	● primăria Tigheci	● teren amenajat	100	BL Alte surse
3.2.5. Reparația și amenajarea stadionului	2021-2026	● primăria Tigheci	● stadion amenajat ● nr de echipament amplasat	700	BL Alte surse
3.2.6. Construcția scenei de vară	2021-2026	● primăria Tigheci	● scenă de vară construită ● nr de activități organizate	Se identifică	BL Alte surse
3.2.7.		●	●		

Obiectiv specific 3.3. crearea condițiilor de dezvoltare în instituțiile de educație preșcolară și școlară

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
Amenajarea pantei de acces la grădinița „Foișor”	2026-2028	● primăria Tigheci ● administrația instituției	● Angajați (femei și bărbați) ● Nr de copii (fete și băieți) beneficiari		Granturi
Dotarea terenului de joacă cu tobogane moderne			● Nr de copii (fete și băieți) beneficiari		Granturi
Amenajarea pantei de acces la grădinița „Clopoțel”		● primăria Tigheci ● administrația instituției	● Nr de copii (fete și băieți) beneficiari ● Angajați (femei și bărbați) ● Panta amenajată		Granturi
Reparația terenului de sport din curtea gimnaziului					
Amenajarea pantei de acces la gimnaziu		● primăria Tigheci ● administrația instituției	Pantă de acces amenajată		
Consolidarea bazei tehnico-materiale și promovarea tehnologiilor informaționale în grădinițele de copii					
Construcția și renovarea terenurilor de sport la ambele grădinițe de copii (cu tobogane și elemente moderne)					
Valorificarea parteneriatelor cu instituțiile educaționale din România					

Obiectiv specific 3.4. Îmbunătățirea stării de sănătate a populației

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.4.1. Deschiderea unei farmacii în localitate	2021-2026	● primăria Tigheci ● administrația instituției	● farmacie creată	Se identifică	BL Alte surse
3.4.2. Reparația centrului de sănătate și dotarea cu echipament (OMF)	2021-2026	● primăria Tigheci ● administrația instituției	● încăperi reparate ● nr de beneficiari (femei și bărbați)	1000	BL Alte surse
3.4.3. Informarea populației despre maladiile contagioase, măsurile de protecție cu Covid -19	2021-2026	● primăria Tigheci ● administrația instituției	● nr de informații distribuite ● nr de beneficiari (femei și bărbați, inclusiv copii, persoane în etate, persoane cu necesități speciale)	100	BL Alte surse
3.4.4. Crearea unui centru de reabilitare pentru locuitori în codrii Tigheciului	2021-2026	● primăria Tigheci ● administrația instituției	● centru creat ● nr de persoane (femei și bărbați) ● beneficiare	Se identifică	BL Alte surse
3.4.5. Dotarea centrului de reabilitare cu aparate fitness .	2024-2026	APL ; OMF	● centru dotat - nr de persoane (femei și bărbați) beneficiare ● OMF dotat - nr de persoane (femei și bărbați) beneficiare	100	BL Alte surse
3.4.6. Dotarea OMF cu aparataj medical	2024-2026	APL ; OMF	● OMF dotat - nr de persoane (femei și bărbați) beneficiare	200	BL Alte surse

Obiectiv specific 3.5. Diversificarea serviciilor publice

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.5.1. Crearea grupurilor de voluntari pentru acordarea asistenței persoanelor în etate	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Grup creat ● Nr de voluntari (femei și bărbați)		BL Alte surse
3.5.2. Deschiderea spălătoriei sociale	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Spălătorie deschisă ● Nr de beneficiari (femei și bărbați)	50	BL Alte surse
3.5.3. Deschiderea unui centru comunitar	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Centru deschis ● Nr de beneficiari (femei și bărbați, inclusiv copii, persoane în etate, persoane cu necesități speciale)	Se identifică	BL Alte surse
3.5.4. Crearea ÎM	2021	● Primăria Tigheci	● ÎM creată	30	BL Alte surse
3.5.5. Crearea serviciului de spălătorie socială, duș social cu componenta de socializare	2024-2026	● APL , AO tighecenii de pretutindeni	Spălătorie deschisă , baie socială deschisă , nr de beneficiari	600	BL Alte surse
Crearea serviciului de cantină socială					Granturi
Crearea unei garderobe sociale					Granturi
Crearea grupului de inițiativă de seniori			● grup de seniori creat ● Nr de beneficiari (femei și bărbați)		Granturi

Direcția strategică 4. Asigurarea unui mediu ambiant și promovarea modului sănătos de viață

Obiectiv specific 4.1. Amenajarea bazinelor acvatice

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.1.1. Salubritatea teritoriului din preajma râului Tigheci	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO ● ÎM	● Nr activități realizate ● Teritoriu curat	100	BL Alte surse
4.1.2. Curățarea albiei râului Tigheci	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO ● ÎM	● M de râu curățat	100	BL Alte surse
4.1.3. Amenajarea bazinelor acvatice	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO ● ÎM ● Agenți economici	● 1 bazin acvatic amenajat ● Condiții create pentru odihnă	100	BL Alte surse
Decolmatarea râului Tigheci		● Primăria Tigheci			BL Granturi Alte surse
Decolmatarea canalelor de scurgere a apelor pluviale		● Primăria Tigheci			BL Granturi Alte surse

Obiectiv specific 4.2. Informarea și instruirea populației pentru asigurarea mediului ambiant curat și promovarea modului sănătos de viață

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.2.1. Organizarea sesiunilor de informare prin intermediul platformei "Pune umărul"	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO ● ÎM	● Nr de sesiuni organizate ● Nr de beneficiari (femei și bărbați)	30	BL Alte surse
4.2.2. Organizarea concursului cea amenajată gospodărie, fântână					
4.2.3. Organizarea campaniei "Râu curat de la sat la sat"	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO ● Consiliul tinerilor Tigheci ● Cetățenii	● Campanie desfășurată	150	BL Alte surse
4.2.4. Organizarea campaniei "Un arbore pentru dăinuirea noastră"	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO ● Consiliul tinerilor Tigheci ● Cetățenii	● Campanie desfășurată	150	BL Alte surse
4.2.5. Dezinfectarea fântânilor publice	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO	● Nr de fântâni dezinfectate	120	BL Alte surse
4.2.6. Organizarea campaniei "Haideți să cream împreună o sursă de oxigen în comună"	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO ● Consiliul tinerilor Tigheci	● Campanie desfășurată	100	BL Alte surse
Companie de reciclare plastic, sticlă, hârtie, compost		● Primăria Tigheci ● AO ● Cetățeni ● Consiliul tinerilor Tigheci	● Campanie desfășurată		BL Alte surse

Obiectiv specific 4.3. Realizarea managementului eficient al deșeurilor

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
5.3.1. Crearea și amenajarea 2 platforme	2021-2026	● primăria Tigheci ● ÎM	● 2 platforme amenajate	Se identifică	BL Alte surse
5.3.2. Asigurarea cu tomberoane a gospodăriilor	2021-2026	● primăria Tigheci ● ÎM	● Nr de tomberoane procurate ● Nr de gospodării beneficiare	Se identifică	BL Alte surse
5.3.3. Dezvoltarea serviciului de evacuare a deșeurilor	2021-2026	● primăria Tigheci ● ÎM	● Serviciu dezvoltat	100	BL Alte surse
5.3.4. Sensibilizarea și informarea privind realizarea serviciului de evacuare a deșeurilor	2021-2026	● primăria Tigheci ● ÎM ● APL	● Nr de informații diseminate ● Nr de gospodării beneficiare	70	BL Alte surse
5.3.5. Amenajarea depozitului de deșeuri	2024-2026	APL	Depozit amenajat	100	BL Alte surse
	2024-2026	APL	860 de gospodării asigurate cu tomberoane	300	BL Alte surse
	2024-2026	APL	6 containere procurate	100	BL Alte surse
5.3.6. Asigurarea cu tomberoane de culoare galbenă a gospodăriilor	2024-2026	APL	Gunoști lichidate	60	BL Alte surse
5.3.7. Asigurarea AE cu containere pentru colectarea sticlei	2024-2026	APL	Autospecială procurată		BL Alte surse
5.3.8. Lichidarea gunoștilor spontane					
5.3.9. Achiziționarea unei autospeciale					
5.3.10. Delegarea serviciului de gestionare a deșeurilor					

Obiectiv specific 4.4. Extinderea spațiilor verzi în comună

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.4.1. Plantarea copacilor de pe teritoriul adiacent râului Tigheci	2021-2026	● Primăria Tigheci	● 500 copaci plantați	10000	BL Alte surse
4.4.2. Plantarea copacilor	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Pe o lungime de 2 km	100	BL Ocolul silvic Alte surse
4.4.3. Procurarea mașinii pentru tocarea crengilor	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Mașină procurată	Se identifică	BL Alte surse
Aleea băștinașilor		● Primăria Tigheci			
Procurarea unei cisterne pentru irigarea copacilor		● Primăria Tigheci			

Direcția strategică 5. Sporirea capacității APL și asigurarea transparenței în luarea decizii

Obiectiv specific 5.1. Sporirea capacității instituționale APL

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
5.1.1. Construcția blocului sanitar în primărie	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Blocul sanitar construit ● Sporirea cu 30% condițiilor pentru angajații APL	100	BL Alte surse
5.1.2. Reparația sediului	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Sediul reparat	1000	BL Alte surse
5.1.3. Construcția pantei de acces	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Pantă de acces construită	30	BL Alte surse
5.1.4. Procurarea soft-urilor	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Nr de soft-uri procurate și instalate	50	BL Alte surse
5.1.5. Instruirea funcționarilor	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Nr de instruiți ● Nr de funcționari (femei și bărbați) instruiți	50	BL Alte surse
5.1.6. Angajarea juristului	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Jurist angajat	Salariul conform legislației	BL Alte surse
5.1.7. Angajarea unui specialist pentru atragerea investițiilor	2021-2026	● Primăria Tigheci ●	Specialist angajat	Salariul conform legislației	BL Alte surse
Dotare cu mobilier nou		● Primăria Tigheci			
Transmiterea online și offline a ședințelor consiliului local și activităților publice din primărie		● Primăria Tigheci			
Utilizarea mai largă a tehnologiilor informaționale în activitatea APL și introducerea în primărie a sistemelor electronice de evidență și control a plăților în bugetul local					
Asigurarea unei comunicări eficiente cu cetățenii prin utilizarea site-ului primăriei și a paginii WEB, FB și atragerea tuturor băștinașilor din localitate și din afară în procesul decizional.					

Obiectiv specific 5.2. Asigurarea transparenței APL și implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor la nivel local

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
5.2.1. Crearea paginii web	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Pagina web creată	15	BL Alte surse
5.2.2. Organizarea audierilor și consultărilor publice asupra proiectelor de decizie de importanță majoră comunitară	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Nr de audieri publice și consultări organizate ● Nr de participanți (femei și bărbați, inclusiv persoane în etate, persoane cu necesități speciale)	5	BL Alte surse
5.2.3. Editarea unui buletin informativ	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Buletin editat ● Nr de exemplare distribuite	25	BL Alte surse
5.2.4. Instalarea panou informativ	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Panou instalat ● Nr de informații afișate ● periodicitatea	50	BL Alte surse
5.2.5. Crearea grupurilor cetățenești active	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Grupuri cetățenești create ● Nr de activități desfășurate în comun	5	BL Alte surse

Obiectiv specific 5.3. Dezvoltarea parteneriatelor și cooperării intercomunitare cu AO băștinașilor, parteneri APL din țară și România

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
5.3.1. Impulsionarea activității cu AO ”Tighecenii de pretutindeni”	2021-2026	● Primăria Tigheci ● AO ”Tighecenii de pretutindeni”	● Nr de activități realizate ● Nr de persoane (femei și bărbați) implicate	50	BL Alte surse
5.3.2. Dezvoltarea parteneriatului cu Iargara și Pleșeni	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Parteneriat dezvoltat ● Nr de activități realizate în comun	-	-
5.3.3. Identificarea partenerilor noi de dezvoltare din țară și de peste hotare	2021-2026	● Primăria Tigheci	● Nr de parteneri noi	Se identifică	BL Alte surse
Înfrățirea cu o comunitate de bulgari					
Atragerea continuă a noilor membri și consolidarea AO					
Completarea și actualizarea continuă a bazei de date a băștinașilor					

Obiectiv specific 5.4 Consolidarea capacităților APL în gestionarea situațiilor de criză, inclusiv COVID19

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1. Crearea celulei de criză și elaborarea unui plan anticriză	2021	● APL ● CMF	● Celula anticriză creată ● Plan anticriză elaborat	0	-
2. Crearea rezervelor de materiale de primă necesitate (dezinfectant, măști, mănuși)	2021-2026	● APL	● Produse igienice pregătite pentru a reacționa în situație de pandemie	15/ anual	Buget local
3. Informarea cetățenilor (femei și bărbați, inclusiv copii, persoane în etate, persoane cu necesități speciale) prin intermediul surselor despre măsurile de prevenire	2021-2026	● APL	● Nr de articole plasate ● Nr de informații distribuite	0	-

Obiectiv strategic 6: Fortificarea mecanismului instituțional de asigurare a egalității între femei și bărbați

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
Măsura 5.1 Consolidarea capacităților resurselor umane în cadrul mecanismului instituțional existent la nivelul primăriei și instituțiilor din subordine, referitor la asigurarea egalității de gen (organizare de instruire în domeniu)	2025-2030	Secretara CS	Personal instruit în domeniu		
Măsura 5.2 Asigurarea participării echilibrate a femeilor și bărbaților la procesul de luare a deciziilor și activism civic în comunitate (implicarea femeilor în grupuri de monitorizare, de inițiativă, etc.)	permanent	Secretara CS	Femei și bărbați implicați în egală măsură		
Prioritatea 5.3 Integrarea bugetării sensibile la dimensiunea de gen în procesul de elaborare a programelor bugetare	La finele fiecărui an de activitate	Secretara CS	Bugete sensibile la gen anual elaborate și aprobate		

4.2. Planul și cadrul de monitorizare și evaluare

4.2.1. Etape de implementare

Succesul realizării Strategiei de Dezvoltare Comunitară Tigheci depinde, în mare măsură, de participarea tuturor locuitorilor la procesul de implementare și monitorizare a acesteia, de prezența unei coaliții încheiate în societate. În procesul realizării Strategiei vor fi implicați mai mulți actori, fiecare urmând un scop personal, îndeplinind rolul de implementator al acțiunilor planificate. Aceștia sunt :

1. Administrația publică locală (Consiliul Local , Primara, Primăria)
2. Locuitorii satului
3. Societatea civilă
4. Agenții economici
5. Structuri externe (Consiliul raional, Guvernul, Organizațiile internaționale).

Implementarea Strategiei de Dezvoltare Comunitară (SDC) a localității poate fi divizată convențional în 3 etape:

1. **Adoptarea SDC.** În cadrul acestei etape Strategia de dezvoltare va fi supusă dezbaterilor în cadrul Audierilor publice organizate de către primărie. După dezbateri și ajustarea propunerilor și recomandărilor făcute, Strategia va fi înaintată Consiliului Local spre aprobare. După aprobarea strategiei, Primăria va coordona elaborarea planurilor de acțiuni trimestriale și anuale privind realizarea strategiei în conformitate cu Planul Strategic de Acțiuni.
2. **Implementarea SDC** se va efectua prin realizarea acțiunilor, activităților, măsurilor și proiectelor concrete de implementare. Pentru fiecare acțiune, proiect vor fi stabilite obiective, planul activităților necesare, perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.
3. **Monitorizarea SDC.** În perioada de implementare responsabilii de realizarea planului de acțiuni vor raporta îndeplinirea activităților, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea proiectelor, acțiunilor și strategiilor se va efectua prin intermediul Indicatorilor de implementare stabiliți. În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul Strategic de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.

4.2.2. Monitorizarea strategiei

Procesul de monitorizare a strategiei constă în: (i) evaluarea atingerii obiectivelor strategice și obiectivelor specifice care va fi realizată prin intermediul indicatorilor de implementare și (ii) raportarea rezultatelor evaluării.

Monitorizarea implementării strategiei se va efectua de **Comisia pentru Implementarea Strategiei** (în continuare CIS). CIS va fi creată prin Decizia Consiliului Local cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul local și Primărie în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor factorilor implicați în dezvoltare:

- Consiliul local (președinții comisiilor consultative de specialitate sau consilieri locali)
- Reprezentanți Primărie (Primara, 2 – 3 specialiști)
- Comunitatea oamenilor de afaceri
- Instituții educaționale (directori instituții de învățământ)

- Organizații non-guvernamentale (reprezentanți ai ONG-urilor ce activează în domeniul protecției mediului, social, apărarea drepturilor omului și de tineret, etc.).
- Cetățeni. (grupul va fi reprezentativ și va include tineri, persoane dezavantajate, număr proporțional de femei și bărbați, reprezentanți ai diverse grupuri sociale sau etnice).

În implementarea strategiei responsabilitățile de bază ale CIS vor fi:

- Planificarea implementării acțiunilor
- Elaborarea și promovarea adoptării deciziilor privind acțiunile de implementare
- Coordonarea activităților de implementare a acțiunilor și proiectelor de dezvoltare
- Coordonarea activităților de atragere a surselor financiare alternative în scopul realizării problemelor identificate
- Monitorizarea implementării planului de acțiuni
- Elaborarea rapoartelor și prezentarea lor către Consiliul Local
- Acordarea asistenței tehnice și consultative în toate domeniile
- Elaborarea și dezbaterile proiectelor prioritare de dezvoltare
- Analiza deciziilor privind diverse probleme ale comunității
- Elaborarea și inițierea modificărilor în strategie
- Elaborarea studiilor și proiectelor de dezvoltare, etc.

CIS își va desfășura activitatea în ședințe care se vor desfășura cel puțin o dată în 6 luni.

Un rol important în procesul de implementare a strategiei îl are Consiliul Local, care se va ocupa nemijlocit de monitorizarea și evaluarea procesului de implementare a Planului de acțiuni.

Competențele Consiliului Local se vor axa pe:

- Coordonarea activităților de antrenare a populației în acțiunile de realizare a proiectelor
- Promovarea dialogului permanent cu locuitorii, asigurarea transparenței în activitatea APL
- Încurajarea Voluntarilor în diverse activități publice
- Stimularea și coordonarea conlucrării actorilor comunității în realizarea obiectivelor comune ale Strategiei
- Parteneriatul cu APL, ONG, agenții economici în cea ce privește implementarea, monitorizarea și evaluarea Planului de acțiuni a Strategiei.

Raportarea implementării strategiei se va efectua prin elaborarea și prezentarea de către responsabilii de implementare a rapoartelor către CIS privind realizarea Planului de acțiuni și a obiectivelor specifice. Anual CIS va prezenta Consiliul Local raportul de evaluare a implementării Strategiei.

Obiect Monitoring	Elaborator/ Destinatar	Raport	Descriere
Realizarea obiectivelor	CIS și Consiliul Local	Rapoarte semestriale/ anual	Raport bazat pe analize, sondaje a locuitorilor pentru evaluarea impactului implementării strategiei
Realizarea acțiunilor, proiectelor	Responsabili de implementare	Raport semestrial sau după finisarea activității	Rapoarte prezentate de responsabilii de implementare privind îndeplinirea acțiunilor, proiectelor

Evaluarea implementării Strategiei se va efectua prin analiza indicatorilor de dezvoltare. Pentru fiecare acțiune planificată sunt stabiliți anumiți indicatori de implementare. În baza informațiilor

furnizate de la responsabilii de implementare, beneficiari sau instituții specializate se vor stabili nivelul și gradul de implementare a acțiunilor și atingere a obiectivelor fixate.

Riscuri și Impedimente de Implementare

Realizarea efectivă a acțiunilor propuse în Strategia de dezvoltare poate fi împiedicată de prezența anumitor riscuri și impedimente de implementare: (i) interne și (ii) externe.

Domeniu	Descriere
Riscuri și impedimente interne	
Managementul implementării strategiei	● Confruntări de interese privind implementarea strategiei ● Prevalarea intereselor personale ● Resurse financiare limitate ● Lipsa capacităților de atragere a investițiilor
Parteneriat	● Neconlucrarea autorităților publice locale cu sectorul de afaceri și comunitatea ● Indiferența și neimplicarea populației în susținerea activităților ● Lipsa de experiență a structurilor societății civile și neimplicarea lor ● Neimplicarea partenerilor internaționali
Dezvoltarea economică	● Lipsa interesului din partea comunității de afaceri în dezvoltarea bazei economice locale
Social	● Resurse limitate pentru acordarea asistenței sociale ● Pauperizarea continuă a populației ● Emigrarea forței de muncă
Mediu	● Populație neconștientizată privind efectele poluarea mediului
Riscuri și impedimente externe	
Cadrul politico-juridic	● Instabilitatea cursului politic ● Contradicția și instabilitatea legislației în vigoare
Relații parteneri externi	● Lipsa conlucrării cu autoritățile publice raionale și centrale ● Neimplicarea partenerilor internaționali
Starea economiei	● Potențial investițional redus ● Inaccesibilitatea piețelor de desfacere de peste hotare ● Infrastructură de afaceri nedezvoltată ● Risc de țară.

Anexa 1. Fișe de proiecte

Fișa de proiect 1.

Titlul proiectului:	Construcția rampei de acces pentru persoanele cu mobilitate redusă la sediul Primăriei Tigheci
Obiectiv:	Asigurarea accesului facil și nediscriminatoriu la Primăria Tigheci prin eliminarea barierelor arhitecturale și crearea unor condiții de acces pentru toate categoriile de cetățeni.
Program:	
Localizare:	S. Tigheci
Succintă descriere proiect:	Proiectul urmărește asigurarea accesului facil și sigur la sediul Primăriei Tigheci prin construirea unei rampe moderne, conforme standardelor pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, persoanele în etate, părinții cu cărucioare și alte categorii cu mobilitate redusă. Realizarea rampei va îmbunătăți accesibilitatea la serviciile publice, va contribui la respectarea principiilor egalității de șanse și va spori calitatea interacțiunii dintre administrația locală și cetățeni
Activități cheie:	1. Elaborarea proiectului tehnic și obținerea avizelor necesare. 2. • Lucrări de construcție a rampei (platformă, pantă, betonare, finisaje). 3. • Instalarea balustradelor metalice conforme normelor de accesibilitate. 4. • Aplicarea suprafețelor antiderapante și marcajelor vizuale. 5. • Amenajarea spațiului adiacent intrării (reparații mici, nivelări). 6. • Recepția finală a lucrărilor
Rezultate așteptate:	• O rampă de acces modernă și sigură, conformă standardelor pentru 1337 cetățeni.. • Creșterea accesului populației vulnerabile la serviciile publice locale. • Eliminarea barierelor arhitecturale la intrarea în instituție. • Îmbunătățirea imaginii instituției publice în raport cu cetățenii.
Statutul proiectului:	Hard
Responsabil și parteneri:	• Primăria Tigheci, cetățenii comunei Tigheci
Durată estimativă:	3–6 luni
Costuri estimative:	50.000 MDL
Potențiale surse de cofinanțare:	• Donatori externi și organizații neguvernamentale, Programe de finanțare pentru incluziune socială, buget local, contribuția cetățenilor

Fișa de proiect 2.

Titlul proiectului:	Reabilitarea exterioară a edificiului primăriei comunei Tigheci
Obiectiv:	Redarea aspectului și crearea condițiilor de acces la primăria satului Tigheci
Program:	
Localizare:	Primăria satului Tigheci
Succintă descriere proiect:	În cadrul proiectului va fi reabilitată fațada primăriei, astfel încât să ofere atractivitate și aspect plăcut și modern, atât locuitorilor comunei Tigheci, cât și oaspeților localității. La fel va fi construită o rampă de acces pentru persoanele cu dizabilități locomotorii și persoanele cu mobilitate redusă.
Activități cheie:	1. Construcția rampei de acces, 2. Izolarea termică a clădirii, 3. Reparația fațadei, 4. Instalarea panoului informativ.
Rezultate așteptate:	• Edificiul primăriei cu aspect modern și atractiv, • Îmbunătățirea aspectului localității, • Acces liber la primărie pentru cetățenii cu dizabilități locomotorii • Creșterea gradului de informare a cetățenilor privind treburile publice.
Statutul proiectului:	Hard
Responsabil și parteneri:	• Primăria Tigheci
Durată estimativă:	6-8 luni
Costuri estimative:	200000 MDL
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget local, Fonduri ale Agenției de Dezvoltare Regională Sud, Donatori externi și organizații neguvernamentale, Parteneriate public-private

Fișa de proiect 3.

Titlul proiectului:	Creșterea eficienței energetice a Grădiniței „Clopoțel” prin lucrări de termoizolare și modernizare a infrastructurii
Obiectiv:	Îmbunătățirea calității serviciilor educaționale preșcolare prin eficientizarea energetică și modernizarea infrastructurii grădiniței.
Program:	
Localizare:	Satul Tigheci, grădinița nr 2 „Clopoțel”
Succintă descriere proiect:	Clădirea Grădiniței „Clopoțel” prezintă pierderi semnificative de căldură din cauza lipsei termoizolației, tâmplăriei uzate și a infrastructurii energetice învechite. Această situație generează costuri ridicate la încălzire, un microclimat instabil și condiții insuficiente pentru desfășurarea activităților educaționale. Reabilitarea termică este urgent necesară pentru a asigura confortul copiilor și al angajaților, precum și pentru a reduce cu minimum 50% cheltuielile pentru încălzire în sezonul rece.
Activități cheie:	1. Audit energetic și elaborarea proiectului tehnic. 2. Termoizolarea pereților și acoperișului clădirii. 3. Înlocuirea ferestrelor și ușilor cu unele eficiente energetic. 4. Modernizarea sistemului de încălzire și reglarea termică. 5. Monitorizarea lucrărilor și recepția finală. 6. Informarea comunității și instruirea personalului.
Rezultate așteptate:	- Grădinița „Clopoțel” termoizolată și modernizată. - Creșterea confortului termic pentru ?? copii și personal. - Reducerea cu minimum 50% a cheltuielilor pentru încălzire. - Mediu educațional sigur și sănătos, cu risc redus de boli sezoniere. - 64 beneficiari direcți și peste 300 beneficiari indirecți din comunitate.
Statutul proiectului:	Hard,
Responsabil și parteneri:	● Primăria com. Tigheci, ● Administrația grădiniței, ● FISM
Durată estimativă:	1 an
Costuri estimative:	1.200.000 MDL
Potențiale surse de cofinanțare:	● Banca Mondială, Buget raional; Bugetul raional; Fonduri de eficiență energetică; Programe ale Uniunii Europene și partenerilor externi.